

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2021

Lukáš Nečina

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Analýza výstupů Miloše Zemana v pořadu Týden s prezidentem pohledem teorie populismu

Bakalářská práce

Autor: Lukáš Nečina

Studijní program: B6701

Studijní obor: Politologie

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hrubeš, Ph.D.

Chrudim, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Lukáš Nečina

Studium: F17BP0087

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Analýza výstupů Miloše Zemana v pořadu Týden s prezidentem pohledem teorie populismu**

Název bakalářské práce AJ: The Analysis of Miloš Zeman's Performances on Týden s prezidentem Broadcast from the Point of View of the Theory of Populism

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se pohledem teorie populismu zabývá mediálními výstupy prezidenta České republiky Miloše Zemana v televizním pořadu TV Barrandov „Týden s prezidentem„. V teoretické části práce jsou stěžejní východiska pravicového i levicového populismu dle politologů Cas Muddeho, respektive Chantal Mouffeové. V praktické části se již plně věnuji Zemanově rétorice v rámci výše zmíněného pořadu. V závěru bakalářské práce shrnu, v čem lze Zemanovo účinkování v pořadu jako celku považovat za populistické.

Analyzováno bude období od 16.3.2017, kdy bylo vysílání pořadu „Týden s prezidentem„ zahájeno, do 12.12. 2019, kdy bylo vysílání ukončeno. Zde mně jako klíčový zdroj poslouží videoarchiv TV Barrandov, kde jsou všechny vzniklé díly pořadu ke zhlédnutí k dispozici.

V práci si kladu následující výzkumné otázky: Které výroky Miloše Zemana v pořadu „Týden s prezidentem„ lze hodnotit jako populistické? V čem se shodují s definičními znaky populismu?

Předkládaná bakalářská práce čtenářům poskytuje rozbor rétoriky Miloše Zemana v jednom z pořadů TV Barrandov „Týden s prezidentem„, ve kterém na televizní obrazovce dostával každý týden po dobu dvou a půl let značný prostor vyjadřovat své názory a tím ovlivňovat veřejné mínění obyvatel České republiky.

Mudde, Cas a Kaltwasser, Cristóbal R. (2017). Populism: A Very Short Introduction (New York: Oxford University Press).

Mudde, Cas (2015). The Problem with populism. The Guardian 17.2. 2015(<https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/feb/17/problem-populism-syriza-podemos-dark-side-europe>)

Mouffe, Chantal. 2019. For a Left Populism. Verso Books.

Archiv pořadu Týden s prezidentem na oficiálních webových stránkách TV Barrandov:

Barrandov.tv. Týden s prezidentem. Video. Dostupné na: <https://www.barrandov.tv/tyden-s-prezidentem/video> (25.10.2020)

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hrubeš, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval (pod vedením vedoucího práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chrudimi dne 15.4. 2021

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Milanu Hruběšovi, Ph.D. za jeho čas a cenné rady, které mně během psaní poskytl.

Anotace

NEČINA, LUKÁŠ. 2021. Analýza výstupů Miloše Zemana v pořadu Týden s prezidentem pohledem teorie populismu. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se pohledem teorie populismu zabývá mediálními výstupy prezidenta České republiky Miloše Zemana v televizním pořadu TV Barrandov „Týden s prezidentem,“. V teoretické části práce jsou stěžejní východiska pravicového i levicového populismu dle politologů Case Muddeho, respektive Chantal Mouffeové. V praktické části se již plně věnují Zemanově rétorice v rámci výše zmíněného pořadu. V závěru bakalářské práce shrnu, v čem lze Zemanovo účinkování v pořadu jako celku považovat za populistické.

Analyzováno bude období od 16.3.2017, kdy bylo vysílání pořadu „Týden s prezidentem,“, zahájeno, do 12.12. 2019, kdy bylo vysílání ukončeno. Zde mně jako klíčový zdroj poslouží videoarchiv TV Barrandov, kde jsou všechny vzniklé díly pořadu ke zhlédnutí k dispozici.

V práci si kladu následující výzkumné otázky: Které výroky Miloše Zemana v pořadu „Týden s prezidentem,“ lze hodnotit jako populistické? V čem se shodují s definičními znaky populismu?

Předkládaná bakalářská práce čtenářům poskytuje rozbor rétoriky Miloše Zemana v jednom z pořadů TV Barrandov „Týden s prezidentem,“, ve kterém na televizní obrazovce dostával každý týden po dobu dvou a půl let značný prostor vyjadřovat své názory a tím ovlivňovat veřejné mínění obyvatel České republiky.

Klíčová slova: Populismus, Miloš Zeman, Týden s prezidentem, TV Barrandov

Annotation

NEČINA, LUKÁŠ. 2021. The Analysis of Miloš Zeman's Performances on Týden s prezidentem Broadcast from the Point of View of the Theory of Populism. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie.

This bachelor thesis deals from the point of populism with the Czech president Miloš Zeman's media performances on „Týden s prezidentem“ broadcast on TV Barrandov station. In the theoretical part of the work are the main starting points of right-wing and left-wing populism according to political scientists Cas Mudde and Chantal Mouffe. In the practical part I am completely devoted to Zeman's rhetoric in the above-mentioned program. At the end of the bachelor thesis I will summarize which aspects in the program as a whole can be considered populist.

It will be analyzed the period from March 16, 2017, when „Týden s prezidentem“ TV program was started, until 12 December, 2019, when the broadcast was terminated. Here, the key source will be the video archive of TV Barrandov, where all the created parts of the broadcast are available.

The bachelor thesis asks the following research questions: Which statements of Miloš Zeman in „Týden s prezidentem“ broadcast can be assessed as populist? How they meet characteristics of populism?

The presented bachelor thesis provides readers with an analysis of Miloš Zeman's rhetoric in „Týden s prezidentem“ TV Barrandov broadcast, in which he received a large space on the television screen for two and a half years to express his views and thus influence public opinion.

Keywords: Populism, Miloš Zeman, Týden s prezidentem, TV Barrandov

Obsah

1.1. Seznam použitých zkratk	1
2. Úvod	2
3. Teoretická část	3
3.1. Vymezení populismu	3
3.1.1. Populismus jako rétorický styl	6
3.1.2. Pravicový populismus	8
3.1.3. Minimální definice	8
3.1.4. Maximální definice	9
3.2. Metodologie a data	11
4. Praktická část bakalářské práce	14
4.1. Pravicový populismus	14
4.1.1. Apel na obyčejného člověka a útoky na elity	14
4.1.2. Migrace	16
4.1.3. Instituce	19
4.1.4. Nadnárodní celky	21
4.1.5. Přímá demokracie	24
4.1.6. Politická korektnost	25
4.1.7. Kulturní konzervatismus	27
4.2. Levicový populismus	28
4.2.1. Apel na obyčejného člověka	28
4.2.2. Apel na sociální spravedlnost a rovnostářství	28
4.2.3. Kritika a oligarchie	29
4.2.4. Kritika kapitalismu	30
4.2.5. Ochrana menšin	30
4.2.6. Prosazování ekologické politiky	31
5. Závěr	33
6. Literatura	34
7. Internetové zdroje	34
8. Rejstřík tabulek	38

1.1. Seznam použitých zkratk

BIS	Bezpečnostní informační služba České republiky
Czexit	návrh na vystoupení České republiky z Evropské unie
ČR	Česká republika
ČT	Česká televize
EU	Evropská unie
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
NATO	Severoatlantická aliance
NÚKIB	Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost
OSN	Organizace spojených národů
Poslanecká sněmovna	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Senát	Senát Parlamentu České republiky
SPD	Svoboda a přímá demokracie
STAN	Starostové a nezávislí
TOP 09	Tradice, Odpovědnost a Prosperita 2009

2. Úvod

Nejprve člen KSČ, po svém vystoupení ze strany naopak hlasitý kritik komunistického režimu, v polistopadových poměrech pak poslanec, předseda České strany sociálně demokratické, předseda Poslanecké sněmovny, předseda vlády. Po desetiletém odpočinku na Vysočině se do vysoké politiky vrátil a od roku 2013 vykonává funkci prezidenta České republiky. Řeč nemůže být o nikom jiném než o Miloši Zemanovi, jedné z historicky nejvýraznějších figur české politiky. Ač sám sebe pokládá za levicového politika vycházejícího z keynesiánských myšlenek (Zeman 2012), podle některých názorů se Zeman během politické kariéry uchyluje k chování v politologii označovanému jako populistické nebo krajně pravicové (Český rozhlas Plus 2018). Jako o populistovi o něm mluví mimo jiné i německý deník Süddeutsche Zeitung (Hassel 2018) nebo někdejší vysoký komisař OSN pro lidská práva Zaíd Hussajn (2016). Sám prezident Zeman ústy svého mluvčího nálepkou populisty odmítá (Český rozhlas Plus 2018), totožný názor zastává i novinář, autor knihy o Miloši Zemanovi a bývalý poslanec za hnutí ANO Martin Komárek (2018).

Předkládaná bakalářská práce přispívá do nanastíněné debaty a zkoumá, zda v rétorice Miloše Zemana lze vysledovat populistické prvky. Pro analýzu si vybírám diskuzní pořad „Týden s prezidentem“ z produkce TV Barrandov, který mu v letech 2017 až 2019 poskytoval důležitou platformu prakticky bez oponentury ze strany moderátora (Newsroom ČT24 2020) pro seznamování veřejnosti se svými názory na veřejné dění. Jestliže se Zeman populisticky skutečně vyjadřoval, bylo to pro něj politicky výhodné, protože TV Barrandov převážně sledují diváci nespokojení s establishmentem (Fila 2019), a tudíž vstřícnější k vyostřené rétorice. Význam pořadu byl o to větší, že se Zeman jiných diskuzí účastnil jen zřídka, střetů se svými prezidentskými protikandidáty před prvním kolem volby se dokonce zcela vyhýbal (Kopecký 2017). „Týden s prezidentem“ před přímou volbou hlavy státu v roce 2018 sledovalo až 400 tisíc diváků (MediaGuru 2020) a Zemanovy výroky v pořadu mnohdy přebírala i další média (např. Kopecký 2019), a tak jejich dosah byl ve výsledku rozšířen.

S populismem jako tématem se lze mezi politology, politiky, médii nebo širokou veřejností v různých kontextech setkat v hojně míře. V teoretické části představuji různé definice a možné přístupy k populismu a docházím k přesvědčení, že pro navazující praktickou část je pro jejich nejlepší koncepční uchopitelnost nejvhodnější při rozboru Zemanovy rétoriky využívat definiční znaky pravicového a levicového populismu. V praktické části práce prostřednictvím přepisů rozhovorů na internetových stránkách Pražského hradu aplikuji tematickou analýzu, přičemž zkoumanými tématy Zemanových vyjádření jsou znaky pravicového populismu v podobě apelu na obyčejného člověka a útoků na elity, migrace, českých státních institucí, nadnárodních integračních celků, přímé demokracie, politické korektnosti a konzervatismu. Tématy levicového populismu jsou apel na obyčejného člověka, apel na sociální spravedlnost a rovnostářství, kritika oligarchie, kritika kapitalismu, ochrana menšin a prosazování ekologické politiky.

Cílem bakalářské práce tedy je zodpovědět výzkumnou otázku: Které prvky pravicového a levicového populismu se v rétorice Miloše Zemana v pořadu „Týden s prezidentem“ vyskytují?

3. Teoretická část

Vzhledem k cíli práce je nyní nutné definovat teoretický rámec populismu. Ten ale může být chápán velmi široce, a tak se zpočátku omezím na představení jeho obecných definičních znaků a na argumentaci, zda je ten či onen přístup vhodný pro aplikaci na analýzu výroků konkrétního politika, v tomto případě českého prezidenta Miloše Zemana.

Následně se budu hlouběji věnovat těm teoriím populismu, které jsem vyhodnotil pro moji bakalářskou práci jako nejrelevantnější. Jedná se o populismus coby rétorický styl a dále o pravicový a levicový populismus. Zde vycházím například z prací předních odborníků na problematiku populismu Case Muddeho a Chantal Mouffeové.

3.1.Vymezení populismu

S málokterým politologickým termínem se obzvláště v posledních letech lze setkat uvnitř komunity, v médiích i mezi širokou veřejností v tak hojné míře jako právě s populismem. Vzestup tohoto jevu jde ruku v ruce s faktem, že se po celém světě dostává k moci čím dál více politiků všeobecně za populisty považovaných.

Mudde a Kaltwasser (2011: 15-16) dávají sílení populismu do souvislosti s procesem sociální globalizace, při němž vznikají dvě odlišné skupiny lidí: relativní vítězové, kteří mají prospěch z ekonomické, kulturní a politické otevřenosti, a relativní poražení, kteří jsou v důsledku globalizace vystaveni většímu riziku. Takové rozdělení společnosti se následně promítá i do konkrétních programových východisek politických stran. Zatímco mainstreamové politické strany hájí zájmy „vítězů“ tím, že prosazují otevřené trhy, kulturní liberalismus a nadnárodní politickou integraci, na druhou stranu „poražené“ hájí právě populisté tím, že prosazují ochranu národního hospodářství před zahraniční konkurencí, zachování národní kulturní identity a hodnot, a také se staví proti nadnárodní politické integraci.

V postkomunistickém prostředí střední a východní Evropy vznikl jakýsi rozpor mezi zastánci plně fungující tržní ekonomiky, liberálně demokratických institucí, kosmopolitní a internacionalistické politiky na jedné straně, a aktéry prosazujícími partikulární, intervencionistickou a antiimigrační politiku na straně druhé. Dle Kitschelta (1992:16 in Kaltwasser et al 2017:143) se v prostoru východní Evropy populisté vymezují proti integraci s mezinárodními institucemi – zejména s EU, čímž se odlišují od politického mainstreamu integraci přijímajícího. Vzestup populismu střední a východní Evropa však zažila zejména až s příchodem migrační krize v létě 2014 a s tím souvisejících zamýšlených povinných kvót ze strany Evropské unie pro přesídlování přistěhovalců do jednotlivých členských států. To zapříčinilo vznik nového tématu, vůči kterému se mohli populističtí politici vymezovat. Do té doby problematika imigrace rezonovala zejména v západní Evropě, v postkomunistických státech se jednalo spíše o marginálii.

Podle sociologa Daniela Prokopa (2018a) populismus způsobuje i postindustrializace, která totiž přináší pokles práce v primárním sektoru, v důsledku čehož se dostavuje snížení kvality života lidí pracujících ve výrobě a průmyslu. S tím se u těchto lidí dostavuje snížení důvěry v instituce a nižší zájem o tradiční politiku. Inglehart a Norrisová (2016: 30) tvrdí, že se takové obyvatelstvo zároveň cítí být ohroženo kulturními změnami a zánikem tradičních hodnot. Populističtí političtí aktéři z levicového i pravicového spektra se přes své názorové rozdíly svým příznivcům snaží nabízet antipolitický, antielitářský a antiestablishmentový přístup (Jagers a Walgrave 2007: 9). Propad průmyslu taktéž přináší narůstající nerovnosti mezi regiony a ekonomický úpadek. To zvyšuje frustrace v celých regionech a skupinách, což nahrává politickým aktérům nabízejících radikální změnu poměrů (např. Hauser 2020). Pokles životní úrovně značné části obyvatelstva poskytl populistům příležitost vytvořit jednoduché a přesvědčivé příběhy viny, solidarity a morální útěchy. Populismus jako koncepční struktura je totiž pro svoji jednoduchou sdělitelnost pro formulování takových příběhů ideální, je vhodný pro politiky zaměřené na okamžitý politický dopad, zacílený na nestabilní a poměrně nenáročnou voliče.

Laclau ve své knize *On Populist Reason* (2005: 86) příjemce populistické politiky definuje jako frustrované, změnu politických poměrů vyžadující jedince, kteří si přejí převzít moc od establishmentu. Prokop (2018a) tvrdí, že zisk osamělých skupin voličů populisty je uskutečňován i na úkor slábnoucích sociálně demokratických stran a s tím souvisejícího klesajícího vlivu odborů.

Většimu úspěchu populistů rovněž nahrává současné mediální prostředí. *„Zatímco populistům postačuje výraznou část svého staršího a méně vzdělaného voličstva oslovovat jen pomocí několika málo kanálů, liberálové naproti tomu ve většině zemí potřebují pracovat s kanály velmi různorodými, což jejich kampaně komplikuje“* (Prokop 2018a). Voliči populistů mnohdy čerpají informace z *„diskutabilních internetových portálů a naopak tradičním médiím spíše nedůvěřují“* (Bořil et al 2020: 6). Média populistům nepřímo nahrávají i tím, že s oblibou zpracovávají povrchní, vizuálně zajímavá témata včetně skandálních aspektů politiky. To lze demonstrovat třeba na problematice uprchlíků a migrantů, která překrývá obrazově méně zajímavé problémy jako jsou oddlužení nebo exekuce (Prokop 2018a).

Samotný výraz populismus je neobyčejně širokým a sám o sobě nejasným pojmem (Panizza 2005:1 in Kubát et al 2016:12). Existuje mnoho přístupů, jak populismus zkoumat a definovat, mnoho jeho pojetí a typologií, lze jej například považovat za způsob myšlení, ideologii, strategii a další (Kubát et al 2016:12). Dokonce se liší i pohledy, kterými lze na populismus nahlížet. Někteří teoretici jej vnímají jako žádoucí jev s vysvětlením, že populismus je jedinou čistou formou demokracie a jako takový bojuje se zkaženými formami demokacie (Čech 2018). Ani Chantal Mouffeová populismus nechápe v pejorativním smyslu a tvrdí, že negativní nálepku dala populismu média za účelem poškodit tak politiky, kteří se snaží nabourávat status quo (Mouffe 2018:17). Také Cas Mudde (2015) přičítá populismu určitou užitečnost v tom smyslu, že se vážně zabývá problémy, na kterých záleží velké části populace, ale o kterých politické elity odmítají diskutovat. To se týká třeba imigrace, úsporných opatření nebo evropské integrace. Ve snaze posílit politický vliv lidu na úkor elit zejména pravicovní populisté obvykle prosazují prvky přímé demokracie v podobě lidové

iniciativy¹, referenda nebo možnosti odvolat politika během jeho funkčního období (Kaltwasser a Mudde 2011: 28). To vede také k zapojení dosud přehlížených lidí do politiky a zvyšování jejich volební účasti, čímž může být zlepšována demokracie jako taková (Kaltwasser a Mudde 2017: 83).

Druhý postoj je však založen na zcela jiném teoretickém přístupu, který vychází z předpokladu, že populismus znamená ohrožení pro demokracii, protože podrývá funkčnost státních institucí a zpochybňuje procesy zastupitelské demokracie. Nebezpečný je i principem vůdcovství, demagogií a odporem k zavedeným hodnotám a pořádkům (Bos a Brants 2014: 706). Dle Muddeho (2015) hlavní temnou stránku populismu představuje jeho vyostřená dichotomie projevující se popíráním existence rozdělení zájmů a názorů uvnitř lidu a odmítáním legitimacy politických oponentů. Podle politologa Lubomíra Kopečka je populismus neutrálním výrazem, protože ho vnímá zejména jako vedení politiky, které se snaží ve jménu obyčejných lidí vystupovat proti zkorumpované nebo jinak zkažené elitě (Kopeček 2018).

Jen zřídka užívaná koncepce považuje populismus za způsob myšlení, typ mentality nebo myšlenkovou konstrukci (Laclau 2005: 153). Představuje to myšlení, které na složité problémy nabízí neadekvátně snadná řešení podávaná emociální formou (Nalewajko 2013:41-43 in Kubát et al 2016: 14). Tento přístup však v podstatě nelze empiricky využít, protože je velmi komplikované, až nemožné odlišit racionálně předkládaný argument od toho emocionálního.

Pojem populismus se často používá i jako kritika podbízení se a kupování si voličů. V takovém smyslu je dle Daniela Prokopa (2018a) populismus pojmově vyprázdněný, protože určitá snaha zalíbit se voličům je politikům vlastní, populisticky se tedy mohou chovat i politici, kteří se zaměřují na skupiny voličů kritických k přehnané snaze zalíbit se veřejnosti.

Další koncepcí je populismus jako ideologie (např. Albertazzi a McDonell 2008:3). V tomto pojetí je populismus definován jako ideologie, která proti sobě staví dvě protikladné skupiny, a to lid a elity. Lid je v tomto smýšlení „dobrý“, elity jsou „zlé“ a zkorumpované v nejširším smyslu. Lid je svrchovaný, cílem elity je tuto svrchovanost podrývat a zbavovat tak lid jeho politických a jiných práv (Mudde 2007: 23). Nelze hovořit o soudržné ideologii, která by představovala soubornou vizi celé společnosti, namísto toho se zaměřuje jen na určité vybrané prvky společenského a politického života, pro to se v angličtině vžilo označení „thin ideology“- tenká ideologie (Stanley 2017).

Politolog Josef Smolík v knize Jazyk a politika (Štefančík et al 2018: 103) nabízí úvahu, že pokud existuje běžný lid na jedné straně, pak z toho vyplývá, že na druhé straně existují i osoby, které se lidu vzdálily, a jsou proto terčem populistů. Tyto osoby jsou označovány jako elity, papaláši, či jinými pejorativně vnímanými přívlastky. V pojetí populismu jsou „lidu“ připisovány jen ty nejlepší vlastnosti a hodnoty, „elity“, jsou jeho naprostým opakem a žijí

¹ Tento prvek přímé demokracie, „umožňuje prostřednictvím petice, kterou musí podepsat určité množství občanů, vyvolat referendum o návrzích či změnách zákonů, změně či doplnění ústavy nebo návrhu či změně vyhlášky, nebo ve své minimální formě uložení exekutivním nebo legislativním orgánům, aby zařadily návrh na změnu jako bod k projednání na nejbližší schůzi“ (cswiki.cz).

lidu na jeho úkor. Elitu tvoří jen politici. Může to být kdokoliv, kdo má to, čím lid nedisponuje, jako například moc, majetek, vzdělání, talent. Mohou to tedy být kupříkladu elity institucionalizované, ekonomické, sociální nebo kulturní. Takový přístup je problematický v tom smyslu, že populismus předpokládá jednotné zájmy jak u příslušníků lidu, tak i jednotné zájmy u příslušníků elit, přitom obě tyto skupiny jsou uvnitř sebe různorodé, obsahují v sobě jednotlivce s různými zájmy, hodnotami, postoji nebo emocemi (Danics a Tejchmanová 2017:127 in Štefančík et al 2018:104). Důležitou roli v populismu hraje předák či vůdce. Vůdce má nelehkou pozici v tom, že jsou na něj kladeny protichůdné požadavky. Na jedné straně se má chovat jako jeden z lidu, na straně druhé by měl být v něčem výjimečný a vykazovat určité charisma (Panizza 2005: 18-23 in Kubát et al 2016: 19).

Ben Stanley (2008) považuje za účel ideologie zjednodušit složitý svět politiky a seskupovat skupiny voličů s podobným světonázorem a zároveň tvrdí, že populismus musí být kombinován se silnějšími ideologiemi, které vyplňují svůj omezený soubor konceptů plnějším souborem zásad a politik. Tamtéž Stanley představuje členění na populismus radikální a centristický. Teorie centristického populismu je založena na očekávání, že populisté by měli využít nespokojenosti voličů s korupcí a neschopností současných elit. Představitelé centristického populismu se věnují především tematice boje proti korupci a zavedeným elitám, v mezinárodní politice obvykle podporují evropskou integraci. Radikální (radikálně pravicový) populismus je naproti tomu více kulturně konzervativní, prosazuje ekonomický nacionalismus. Dále se zaměřuje na politiku identity, odmítá imigraci a evropskou integraci.

3.1.1. Populismus jako rétorický styl

Podle Prokopa (2018b) je užitečné přistupovat k populismu jako ke způsobu vedení politiky, která vytváří protiklady mezi běžným lidem a elitami či institucemi, které mu něco diktují a konají proti jeho zájmům. Strategií populistů je mobilizovat elektorát, který je značně fragmentovaný. Jejich voliči se v podstatě neshodnou na tom, které hodnoty chtějí, aby jimi volení politici zastávali. Populisté tedy namísto konkrétního programu lidí mobilizují spíše na základě boje proti elitám. Například v podmínkách české politiky je už od roku 2016 samotné reálně existující téma migrace a radikálního islámu zastíněno popisem vnitřních nepřátel, kteří podle populistů migraci nedokázali vyřešit: intelektuálů, neziskových organizací a části médií. Součástí kulturního souboje je i strategie odlákat pozornost od finančních zájmů ke kulturním válkám a skandálům (Prokop 2018a). To lze demonstrovat kupříkladu na výroku Trumpova exporadce Steva Bannona, který jako účinnou strategii v boji proti k Republikánské straně kritickým médiím označil „zahrnout je shitem“ (Vox 2020). Veřejnost a média zaplavené skandálními tweety, kauzami a kulturně štěpící rétorikou se pak o skutečně podstatná témata takřka nezajímají.

Ačkoliv ekonomické otázky nadále zůstávají důležitou součástí politického boje, stále větší váhu při rozhodování voličů získávají progresivní hodnoty: vstřícnost k imigraci, liberalizace

potratů, genderová identita, prosazování manželství pro páry stejného pohlaví (Inglehart a Norrisová 2016: 24), vůči kterým se populističtí politici staví.²

Podle Betze a Immerfalla (1998:2 in Bos a Brands 2014: 706) se populistická rétorika vyznačuje používáním velmi emotivních a na silných výrocích založených vyjádřeních, včetně zveličování problémů a nesmiřitelností vůči politickým konkurentům a domnělým nepřátelům. Populismus se projevuje negativním postojem k zavedenému řádu a elitám. Prostým jazykem se tak snaží získat přízeň běžného lidu (Canovan 1999 in Arditi 2004: 136). Tato rétorika je spojená s nacionalismem, protievropanismem, často s autoritářstvím a xenofobií. Populistická rétorika taktéž bývá obvykle namířená proti viditelným představitelům globalizace, zejména přistěhovalcům a jejich zastáncům (Martins 2012). Jde o způsob, jakým jsou myšlenky prezentovány a prosazovány. Podle Muddeho (2004: 561) pravicoví populisté pohrdají politickou korektností. Negrine a Papathanassopoulos (2011: 41) považují koncept politické komunikace za zobrazování „*prostředků a postupů, kterými probíhá komunikace politiky*“.

Tento komunikační styl napomáhá budovat identitu a získávat politickou moc. Zmiňovaný přístup vychází z konceptů, který ve svých pracích představili například Jagers a Walgrave (2007). Populismus je zkoumán jako specifický styl politické komunikace, to pracuje s předpokladem, že klíčový je právě osobitý styl mluvy, způsob používání slov a signálů. To zahrnuje také zmiňování a oslovování rozčarovaných, znevýhodněných a poškozených skupin lidí, odvolávání se na lid, tj. tvrzení politického aktéra, že „*mu záleží na lidu, že není odcizen veřejnosti, ale ví, čeho se lidé obávají, co skutečně žádají a že především chce hájit jejich zájmy*“ (tamtéž: 3-4).

Populisty lze vedle jejich negativního vztahu k mainstreamovým novinářům (Mounk 2019) taktéž charakterizovat jejich snahou ve svůj prospěch zužitkovat krize demokratické reprezentace, pokusy obejít demokratické instituce, a také podporování přímé demokracie (tamtéž). Styl rétoriky také obsahuje konfliktní, emotivní, vlastenecký a drsný slovník, který „*má útočit na elity, aby na svoji stranu získal obyčejný lid*“ (Kazin 1995: 1-2).

Politologové Elena Block a Ralph Negrine (2017: 182) tvrdí, že populistický komunikační styl není postaven na pouhém mobilizování lidu proti elitám, ale zahrnuje v sobě i složitější budování vztahu mezi populistou a veřejností na základě zdůrazňování identity a navozování emoční souhry s veřejností. Populisté vedle lákání svých potenciálních voličů na sliby, kterými jsou například budoucí zlepšení jejich socioekonomické situace nebo uchopení politické moci, zdůrazňují také sdílené hodnoty mezi populistickým mluvčím a veřejností, jejich sdílené hodnoty, aspirace, vlastenecké pocity, stejně jako nespokojenost s politickými, intelektuálními a kulturními elitami.

² Přestože se pravicový populismus pojí právě s kulturně konzervativními názory, podobně smýšlejí také standardní konzervativní proudy. Proto podobně jako ostatní charakteristiky je vhodné konzervatismus považovat spíše za jeden ze střípků do pomyslné mozaiky, nežli za výlučnou charakteristiku populismu.

3.1.2. Pravicový populismus

Následující kapitola se věnuje bližšímu představení konceptu pravicového populismu, ve které budu čerpat zejména z prací na tuto oblast velmi respektovaného politologa Case Muddeho.

Mudde se ztotožňuje s široce akceptovanou charakteristikou, kterou jsem nastínil již v několika předchozích pasážích této bakalářské práce a která populismus chápe jako:

„tenkou zaměřenou ideologii, která považuje společnost za nesmiřitelně rozdělenou na dvě homogenní a nepřátelské skupiny, „čistí lidé“ versus „zkorumpovaná elita“, a která tvrdí, že politika by měla být výrazem volonté générale, tj. obecné vůle lidu“ (Mudde 2004:543).

Pojmem tenká ideologie je myšleno, že konkrétní rysy populismu jsou téměř vždy kombinovány s různými ideologiemi, jako je konzervatismus, liberalismus nebo socialismus. To znamená, že v realitě existuje jen málo čistých forem populismu, spíše však jeho podtypy, které pracují s jejich určitými ideologickými rysy (Stanley 2008). Uvedená Muddeho definice automaticky považuje lid za „čistý“ a elity naopak za „zkorumpované“. Sociolog Jan Pakulski tvrdí, že pojmy lid a elita lze definovat různými způsoby, a tak se populismus nebo jeho podtypy mohou lišit podle aktérů a skupin, které jsou považovány za začleněné a vyloučené ze společnosti.

Nedílnou součástí pravicového populismu je i kritika imigrace, kterou lze rozdělit na dva hlavní argumenty, ekonomické a kulturní. Ekonomické důvody antipřistěhovaleckých postojů jsou jednak rizika spojená se vznikem neférové konkurenční výhody zaměstnavatelů nabízejících podhodnocené mzdy svým zaměstnancům z řad migrantů, jednak panuje obava z jejich zneužívání sociálních benefitů na úkor přijímajících států. Jedním z cílů populistů je také ochrana lidu před ředěním většinové kultury, zvyklostí a identity národa ze strany migrantů, v současnosti obzvláště muslimů (Stulík 2016). Existuje prokazatelná souvislost mezi nárůstem migrace a zvyšující se volební podporou populistických aktérů. S přistěhovalectvím se totiž otevírají takové otázky jako je kontrola hranic, hospodářské soutěže nebo právní postavení cizinců (Stanford 2018).

Cas Mudde (2007:11-31) rozlišuje minimální a maximální definici pravicového populismu. Minimální definice popisuje jakési jádro, koncept, který sdílejí všechny pravicově populistické strany nebo aktéři. Žádní pravicovní populisté nejsou úplně stejní, ale všichni členové mají některé společné rysy. Muddeho maximální definice v sobě pak zahrnuje největší možný počet podobností mezi pravicově populistickými aktéry navzájem.

3.1.3. Minimální definice

Mudde tvrdí, že cílem minimální definice je „*popsat jádro rysů ideologií všech stran, které jsou obecně považovány za pravicově populistické*“ (Mudde 2007: 15).

Podle Muddeho je u těchto politiků ústředním tématem „národ“, na který se většina ostatních ideologických rysů nabaluje. Proto by minimální definice měla primárně být založena na

pojetí národa, se kterým souvisejí dva hlavní ideologické termíny, tedy nacionalismus a nativismus.

Nacionalismus

Cas Mudde tvrdí, že nacionalismus lze považovat spíše za politickou doktrínu než za postoj. V tomto smyslu nacionalismus tedy je politická doktrína usilující o shodu kulturní a politické jednoty, tj. národa a státu, „*cílem nacionalisty proto je dosažení monokulturního státu*“ (Mudde 2007:16).

Expert na extremismus Miroslav Mareš (2014) míní, že pro nacionalisty je nejvyšší hodnotou národ a jednotlivec se mu musí podřítit. Nepodporují evropskou integraci nebo jinou formu sbližování národů, protože by to mohlo ohrozit suverenitu národního státu.

Jejich kritika EU je založená na obavách ze ztráty suverenity národních států jakožto důsledku imigrace či v některých segmentech přijaté celounijně platné legislativy, předpisů a byrokracie s tím související (Kejlová 2017).

Nativismus

S termínem nativismus se lze setkat kromě politologie v různých dalších oborech jako je antropologie, historie, lingvistika, filozofie nebo psychologie, avšak každá věda s tímto pojmem pracuje odlišně.

Mudde nativismus definuje jako ideologii, podle níž stát „*je tvořen pouze rodilými příslušníky původního národa a všichni ostatní jsou pro něj hrozbou, státy by měly být obydleny pouze členy národa a nenativní prvky (osoby i myšlenky) jsou zásadní hrozbou pro homogenní národ-stát*“ (Mudde 2007:19). (Ne)nativní může být vnímáno na základě etnického, rasového nebo náboženského hlediska. „*Nativismus zahrnuje kombinaci nacionalismu a xenofobie*“ (Mudde 2007:20).

Do takto definovaného nativismu můžeme zahrnout také xenofobní nacionalistické reakce na tzv. domorodé menšiny ve většinové populaci (např. ruská menšina v Estonsku nebo maďarská menšina na Slovensku), nebo i takové reakce v obráceném gardu, tedy od členů menšin směrem k většinové populaci: (slovanští Slováci versus maďarští Slováci).

3.1.4. Maximální definice

Mudde v rámci své maximální definice vytyčil tři základní ideologické rysy, a to nativismus, autoritářství a populismus.

Nativismus jsem charakterizoval již výše, proto přejdu k definici obou zbývajících pojmů.

Autoritářství

V Muddeho pojetí je autoritářství definováno v souladu s prací Theodora Adorna a spoluautorů, kteří autoritářství interpretují jako „*obecnou dispozici k oslavě, podřízenosti a nekritičnosti k autoritářským postavám nebo skupinám a k ochotě zaujmout vstřícný postoj*“

k potrestání určitých postav a skupin ve jménu jejich morální autority“ (Adorno et al. 1969:228 in Mudde 2007:22).

Mudde se dále odvolává na Altemeyerovu (Altemeyer in Mudde 2007:22) definici autoritářství, podle níž jde o kombinaci autoritářského podřízení, autoritářské agrese a konvencionalismu. Podle Muddeho lze autoritářství chápat jako víru ve striktně uspořádanou společnost, ve které porušení autority musí být vždy přísně trestáno.

Populismus

Třetím a posledním základním prvkem je populismus, který Mudde považuje za ideologický rys, jenž pokládá společnost za nesmiřitelně rozdělenou na dvě homogenní skupiny, tedy čistý lid vs zkorumpovaná elita, a který tvrdí, že politika by měla být výrazem volonté g'én'erale (obecné vůle). Populisté zároveň říkají, že nic nemá být nadřazeno obecné vůli lidu (Mudde 2004:543), včetně lidských práv nebo ústavních záruk.

Tabulka č. 1: Indikátory pravicového populismu:

Apel na obyčejného člověka
Xenofobie - Vyobrazování migrace jako nebezpečí
Antisystémové postoje – útoky na instituce
Útoky na nadnárodní celky – zejména EU
Preferování přímé demokracie
Pohrdání politickou korektností – silné výroky
Útoky na média
Útoky na neziskové organizace
Nesmiřitelný slovník vůči oponentům
Konzervativní názory

Zdroj: Vlastní zpracování

3.2. Metodologie a data

Záměrem praktické části bakalářské práce je v jednom z pořadů TV Barrandov „Týden s prezidentem“ v rétorice Miloše Zemana identifikovat případně se vyskytující prvky pravicového a levicového populismu. Pravicový a levicový populismus v bakalářské práci využívám z toho důvodu, že v sobě obsahuje charakteristické rysy, které je na rozdíl od jiných typů populismu možné porovnat s výroky konkrétního politika. V Zemanově případě bych očekával spíše výskyt pravicového populismu, jelikož se o něm obvykle píše v souvislosti s euroskepticismem a antipřistěhovaleckou politikou (Nerad 2018). Bude zajímavé sledovat, zda se tato hypotéza potvrdí a také, jestli se u Miloše Zemana objevuje i rétorika odpovídající levicovému populismu. Analýzu činím na základě kvalitativní tematické analýzy, ve které využívám deduktivní metodu, protože ta je vhodná v případech, kdy výzkumník navazuje na již existující teorii, zde tedy pravicového a levicového populismu (Švaříček, Šed'ová et al 2007: 22). Předmětem mého výzkumného zájmu jsou u pravicového populismu následující témata: apel na obyčejného člověka a útoky na elity, migrace, státní instituce, vztah k EU, přímá demokracie, politická korektnost, média, oponenti a konzervatismus. Ohledně levicového populismu mě při rozboru Zemanových výroků zajímají témata apel na obyčejného člověka a kritika neoliberalismu, sociální spravedlnost a rovnostářství, oligarchie, práva menšin a environmentální politika. Zde mně jako inspirace posloužila práce Krčála a Naxery (2020), která mně pomohl navázat na teorii a stanovit si kritéria, jak budu Zemanova vyjádření pro potřeby bakalářské práce filtrovat. To lze pro potřeby této bakalářské práce opět vyjádřit tabulkami, které obsahují v prvním sloupci konkrétní kategorii, ve druhém sloupci je to, co by Miloš Zeman měl artikulovat, aby u dané kategorie bylo po zpracování praktické části práce možné tvrdit, že zcela naplnil definici pravicového a levicového populismu.

Tabulka č. 2: Ukazatele pravicového populismu a očekávaná rétorika

Ukazatel	Očekávaná rétorika	Zdůvodnění výběru sledované rétoriky
Apel na obyčejného člověka a útoky na elity	Názory obyčejných lidí jsou relevantnější než názory elit (politiků, politických stran, médií, novinářů, intelektuálů) a odvolávání se na tzv. „zdravý rozum“. Elity (politici, politické strany, média, novináři, intelektuálové) nerozumí životům obyčejných lidí, ba jim dokonce škodí.	Pravicoví populisté tvrdí, že zastupují obyčejné lidi a útočí na elity. Jejich terčem mohou být politici, politické strany, média, novináři nebo intelektuálové, kteří stojí v protikladu vůči tzv. „zdravému rozumu“ (Scott 2021: 7). Podle populistů jsou elity obyčejným lidem vzdálené a své názory považují za ostatním nadřazené.
Migrace	Migrace představuje nebezpečí pro Českou republiku nebo pro Evropu jako celek.	Migranti přinášejí bezpečnostní a ekonomické riziko nebo riziko ředění původní kultury pro Evropu

		nebo přijímající národní stát.
Instituce	České státní instituce si nezaslouží respekt nebo jsou ve vnitřním uspořádání České republiky zbytečné (Poslanecká sněmovna, Senát, zpravodajské služby, Ústavní soud).	Instituce jsou podle pravicových populistů překážkou k efektivnímu fungování státu. Sleduji Zemanův vztah k oběma komorám českého parlamentu, ke zpravodajským službám a k Ústavnímu soudu jakožto nejvyšší autoritě dbající o ústavní principy České republiky.
Nadnárodní celky	Integrace České republiky s Evropskou unií je škodlivé a narušuje českou státní suverenitu.	Pravicový populismus je spojen s euroskepticismem, protože EU národním státům bere část jejich kompetencí. Okrajověji bude sledován i Zemanův vztah k NATO a Visegrádské skupině.
Přímá demokracie	V České republice by se měly rozšířit prvky přímé demokracie.	Pravicoví populisté artikuluji prvky přímé demokracie, které umožňují přenášení rozhodovacích práv od politických elit směrem k obyčejným lidem.
Politická korektnost	Používání vulgarismů, zesměšňujících nebo expresivních výrazů na účet médií, novinářů, neziskových organizací, politiků, politických stran nebo lidí, s jejichž názory Miloš Zeman nesouhlasí.	Součástí populismu je také používání nesmiřitelného a hrubého slovníku vůči elitám a názorovým odpůrcům.
Kulturní konzervatismus	Zastávání konzervativních názorů a hodnot (nesouhlas s možností uzavírat manželství mezi gay a lesbickými páry).	Pravicoví populisté obvykle zastávají tradiční hodnoty. Zde budu zkoumat Zemanův postoj k zřejmě nejčastěji diskutované kulturní válce, tj. zda povolit dvěma osobám stejného pohlaví vstoupit do manželství.

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 3: Ukazatele levicového populismu a očekávaná rétorika

Ukazatel	Očekávaná rétorika	Zdůvodnění výběru sledované rétoriky

Apel na obyčejného člověka	Obyčejní lidé jsou poškozováni nadnárodními korporacemi nebo ekonomickými elitami.	Levicoví populisté v ekonomické oblasti vedou boj proti finančnímu sektoru.
Apel na sociální spravedlnost a rovnostářství	Stát by měl hrát aktivní roli v ochraně ekonomických zájmů svých obyvatel.	Cílem levicových populistů je dosáhnout co největší ekonomické rovnosti mezi lidmi. Zemanovy názory v této oblasti zjistím na základě toho, zda podporuje institut minimální mzdy, nulové hospitalizační poplatky a pomoc státu lidem postižených exekucí na úkor věřitelů.
Kritika oligarchie	Prohlubování rozdílů mezi chudými a bohatými lidmi je špatné. Andrej Babiš do politiky nepatří.	Andrej Babiš patří mezi nejbohatší Čechy, od roku 2014 zastává významné exekutivní funkce a prostřednictvím svěřenských fondů vlastní mimo jiné média. Je-li Miloš Zeman levicový populist, měl by Babišovo politické angažmá kritizovat.
Kritika kapitalismu	Obyčejní lidé jsou poškozováni kapitalismem.	Podle levicových populistů je kapitalismus negativní jev a měl by být odstraněn.
Rozšiřování práv menšin	Měli bychom naslouchat menšinám a politicky umožnit rozšiřování jejich práv (sexuální menšiny, feministky).	Levicový populismus má inkluzivní povahu a snaží se zrovnoprávnit všechny skupiny obyvatel, proto budu zkoumat Zemanův vztah k menšinám v podobě LGBT komunity a k feministickým požadavkům včetně hnutí Me Too.
Podpora ekologické politiky	Zelená ekologická řešení by se měla hojněji využívat. Klimatická krize představuje nebezpečí a lidstvo by v boji proti ní mělo být aktivní.	Levicoví populisté požadují zcela bezuhlíkovou energetiku, Mouffe (2020) se odvolává na hnutí Sunrise. Zkoumám Zemanovy názory na zelená ekologická řešení (sluneční elektrárny, větrné elektrárny) a zda vnímá klimatickou krizi jako reálné nebezpečí způsobené lidskou činností.

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro provedení analýzy jsou k dispozici dva relevantní zdroje dat. Jednak se jedná o videoarchiv pořadu „Týden s prezidentem“ dostupný na oficiálním webu TV Barrandov, a pak také o přepis Zemanových výroků v pořadu na stránkách Pražského hradu, kde jsou k nalezení pod záložkou „Vybrané projevy a rozhovory“. Pro účely výzkumu jsem se oproti původnímu záměru rozhodl využívat právě přepisy rozhovorů moderátora Jaromíra Soukupa s prezidentem Milošem Zemanem, protože budu zkoumat jen explicitní Zemanovy výroky, nikoliv jeho intonaci hlasu, řeč těla a podobně. Postupovat budu tak, že si všech 110 rozhovorů (Hrad.cz) přečtu a budu si zapisovat poznámky o výrocích Miloše Zemana do MS Word. Poté si poznámky roztřídím na ty, které se týkají pravicového populismu a na ty, které se týkají levicového populismu. Tyto poznámky dále podle jejich povahy přiřadím do některé z výše uvedených kategorií (apel na obyčejného člověka, postoj k nadnárodním celkům, porušování politické korektnosti...). Uvedené poznámky budou spíše orientační povahy, abych si zapsal, co Zeman ve kterém dílu pořadu (včetně data vzniku rozhovoru) řekl a později se tak k jeho v rámci této bakalářské práce relevantním výroky na webu Hrad.cz mohl efektivněji vrátit, zasadit Zemanovy výroky do kontextu nebo je doslovně citovat. Nakonec nashromážděné informace shrnu a uvedu, které prvky pravicového a levicového populismu se v Zemanově rétorice vyskytovaly.

4. Praktická část bakalářské práce

Cílem praktické části bakalářské práce je navázat na představenou teorii a vysledovat ve výrocích Miloše Zemana v pořadu „Týden s prezidentem“ prvky pravicového i levicového populismu. Zmíněný pořad jsem si pro analýzu vybral proto, že v rámci něj s prezidentem Zemanem vzniklo unikátní množství čítající přes sto rozhovorů, což představuje dostatečnou sumu dat. Argumentem také je, že „Týden s prezidentem“ se začal vysílat už v době Zemanova prvního volebního období, a tak mu poskytl důležitý kanál pro komunikaci s veřejností v úspěšné snaze úřad prezidenta v přímé volbě obhájit, obzvláště proto, že ostatních debat se účastnil jen zřídka (Bohuslavová 2018). Pro dokreslení kontextu považuji za důležité uvést, že „Týden s prezidentem“ v lednu 2018 těsně před prezidentskými volbami sledovalo až 400 000 diváků (MediaGuru 2020). U každé citace Zemanova výroku v závorce uvádím, pod kterým datem ji lze v rámci rozhovorů pořadu „Týden s prezidentem“ na stránkách Pražského hradu dohledat.

4.1. Pravicový populismus

4.1.1. Apel na obyčejného člověka a útoky na elity

Ve výrocích Miloše Zemana v mnoha případech je patrná jeho snaha postavit do protikladu obyčejné lidi a elity. To se týká politiků, politických stran, médií, novinářů i intelektuálů označovaných jako „pražská kavárna“, „sluníčkáři“ nebo „snobi“. Nechybí ani Zemanův apel na „zdravý rozum“, který prezident v jednom z rozhovorů používá jako dělící čáru mezi lidmi uvažujícími „normálně“ a elitáři v podobě „cenzorů“ informací. „Zdravý rozum“ je také

příčinou toho, proč ve volbách uspívají jím preferované politické subjekty a naopak relativní porážky si připisují subjekty, se kterými nesympatizuje:

„Tady je povýšený postoj některých rádo by cenzorů, to už jsem kritizoval několikrát, kteří si myslí, že jsou majitelé jediné poznání pravdy a všechno ostatní je lež nebo dezinformace. Nikoli, spolehněme se na zdravý rozum normálních uživatelů, ať už internetu nebo čtenářů médií nebo diváků televize. Já bych sázel na ten zdravý rozum, protože například ve volbách se ukazuje, že stále ještě převažuje“ (Týden s prezidentem, 28.11. 2019).

Zeman se taktéž velmi kriticky vyjadřuje o debatách ohledně možného rozšíření pravomocí politiků, považuje to známku arogance politických elit a snahu přivlastnit si moc na úkor běžných lidí.

(...)“Popírají referendum, čili vlastně říkají, my politici jsme nadřazeni vám občanům, vám tupé mase, ale někdy si říkám, zda to náhodou není naopak. Zda ta takzvaná tupá masa není ve skutečnosti nadřazena politikům“ (Týden s prezidentem, 27.4. 2017).

Zeman by dokonce šel ještě dál a odebral by zákonodárcům možnost nominovat vlastního prezidentského kandidáta, protože nejsou více než oni.

(...) „Já totiž odmítám možnost, protože je to reliktparlamentní volby prezidenta, aby vůbec poslanci nebo senátoři toto mohli navrhnout nebo nominovat, a to z toho důvodu, že se tady zakládá nerovnost mezi občany“ (Týden s prezidentem, 9.11. 2017).

„Prezident se tamtéž v podstatě pasuje do role mluvčího všech českých občanů, ti podle něj jako celek považují kandidaturu na Hrad z pověření poslanců a senátorů za méněcennou:

(...) “Ten, kdo si nedokáže sehnat padesát tisíc podpisů, je upřímně řečeno v očích občanů diskvalifikován“ (Týden s prezidentem, 9.11. 2017).

Útokům čelí i média, vedle veřejnoprávní České televize zejména ta vlastněná podnikatelem Bakalou, která si o sobě myslí, že jen oni mají jediný správný světonázor a jsou pod vlivem TOP 09 (Týden s prezidentem, 7.12. 2017).

(...) „Novinář, který bere peníze od Zdeňka Bakaly, je hoden toho nejhlubšího opovržení“ (tamtéž).

Také intelektuály prezident Zeman spojuje s jejich pocitem nadřazenosti a ambicí řadit své názory nad názory ostatních, konkrétně zmiňuje „pražskou kávu“, „sluníčkáře“ nebo spolek Milion chviliek pro demokracii:

(...) „A tak tenhle pocit já určitě nesdílím, to právě sdílejí ti takzvaní sluníčkáři nebo pražská kavárna nebo možná ty chvilky pro demokracii“ (Týden s prezidentem, 12.9. 2019).

Následující citace opět vyjadřuje Zemanovu snahu stavět proti sobě „lid“ a „elity“, které diskutují v kavárnách a podle něj se jako jediní podporují ve svém pohledu na věc, jako kdyby i lidé z ostatních skupin (např. z venkovských hospod) se taktéž povětšinou nestýkali se svými názorově blízkými sociálními bublinami.

(...) *„Ale chci říci, že na téhle elitě, pseudoelitě, je zajímavé ještě to, že ti lidi, kteří se opravdu scházejí v těch kavárnách, se sebeutvrzují ve své nadřazenosti. Franto, Pepíku, že jsem dobřej, řekni mi, že jsem dobřej“* (Týden s prezidentem, 8.2. 2018).

Miloš Zeman se během rozhovorů v „Týdnu s prezidentem“ několikrát vymezuje vůči Pražanům. Nejprve jakožto lidem, kteří ne zcela chápou problémy regionů, což se podepisuje i na nižších voličských preferencích jeho osoby. Poté absenci pražských občanů na jeho výjezdu v Karlovarském kraji dává do souvislosti s faktem, že během jeho proslovu mu nikdo nevyjadřuje antipatie.

(...) *„Víte, svým způsobem ten životní styl bahna velkoměsta je něco jiného než poklidný rudimentální životní styl venkva nebo menšího či středního města“* (Týden s prezidentem, 8.2. 2018).

(...) *„Říkal jsem mu, měl jsem plná náměstí a žádná červená karta, protože Pražáci nestačili dojet“* (Týden s prezidentem, 28.3. 2019).

4.1.2. Migrace

Dalším v bakalářské práci zkoumaným tématem je migrace. Prezident Zeman se o tomto jevu velmi často vyjadřuje, přičemž v jeho názorech lze vystopovat výrazné rozdíly v jeho ochotě přijímat migranty z nám kulturně blízkých zemí na straně jedné a v jeho striktním odmítáním běženců z muslimských států na straně druhé, protože ti narušují českou nebo evropskou kulturu a nemají schopnost se do ní začlenit.

„Já jsem ateista, ale tolerantní ateista, a nemám nic proti křesťanům, buddhistům, upřímně řečeno vzhledem k jejich fanatickému charakteru mám určité námitky vůči muslimům, ale jinak, ať všechna náboženství spolu žijí v míru a pokoji“ (Týden s prezidentem, 26.9. 2019).

(...) *„Přitom my tady máme migrantů spoustu, z Ukrajiny, z Vietnamu, a nevadí nám. Ale teď se bavíme výlučně o muslimských migrantech. Národní zájem tedy je, nepouštět sem tyto migranty, protože narušují naši kulturu“* (Týden s prezidentem, 14.12. 2017).

Zmíněný motiv asimilovatelnosti například slovenské, ukrajinské nebo vietnamské národnosti do české společnosti se v rozhovorech opakuje, takže Zemanův pravicový populismus se v této situaci neprojevuje.

„Tak většina žadatelů o azyl pochází z Ukrajiny, a já nemám vůbec nic proti tomu, aby se jim azyl poskytl, protože si myslím, že jsou pracovití a že by obohatili náš pracovní trh“ (Týden s prezidentem, 22.6. 2017).

Na námitku moderátora „Týdne s prezidentem“ Jaromíra Soukupa, že kriminalitu v České republice mohou zvyšovat i migranti z Ukrajiny nebo Mongolska, Zeman odpovídá:

„Podívejte se, tyto lidé nebo tyto národnosti patří do stejného kulturního okruhu jako Češi, Slovinci a tak dále. Samozřejmě jsou tam rozdíly, ale nejsou tak propastné jako rozdíly mezi námi a muslimskou migrací“ (Týden s prezidentem, 28.11. 2019).

Důležitým faktorem je, že Zeman migraci muslimů do Evropy dává do souvislosti s potenciálním bezpečnostním rizikem, proto bychom těmto lidem měli pomáhat jediň v zemích jejich původu, třeba co se týče výstavby nemocnic a škol:

(...) „Myslím si, že shoda spočívala alespoň v tom, a to jsme samozřejmě nemluvili jenom o migrantech, že migrantům je třeba pomáhat na území, kde se nacházejí, že je tam potřeba, dejme tomu, jim pomoci s nemocnicemi, školami a podobně. A zatímco Steinmeier se domníval, že to také, tak já jsem říkal jenom. To znamená jenom na území, na kterém se migranti zatím nacházejí, nikoliv u nás“ (Týden s prezidentem, 14.9. 2017).

Zeman k této problematice dává následující prohlášení. Jeho formulace, že by Evropa měla chránit své hranice „Vy víte, před kým“ nepochybně směřuje k muslimským migrantům, což lze vydedukovat ze Zemanových výše uvedených názorů a z článků informujících o oficiálním setkání Miloše Zemana s německým prezidentem Steimeierem (např. Novinky 2017).

(...) „Podívejte se, zaprvé Evropa se má podle mého názoru stát alespoň dočasně uzavřenou pevností, a to do doby, než dokáže zajistit efektivní ochranu svých vnějších hranic a Vy víte, před kým“ (Týden s prezidentem, 14.9. 2017).

Prezident Zeman není ochotný do ČR přijmout ani symbolické množství uprchlíků a poukazuje na pravděpodobné nebezpečí vyplývající z případného učinění takového kroku tím, že uprchlíky přirovnává k jezinkám, tj. pohádkovým bytostem zlého charakteru, a tak zde ukazatel pravicového populismu je naplňován:

„Znáte pohádku o Jezinkách, pane Soukupe? Jen dva prstíčky tam strčíme a jen se ohřejeme, hned zas půjdeme“ (Týden s prezidentem, 18.1. 2018).

Zeman nebezpečnost muslimských migrantů artikuluje také později s odvoláním na knihu „Podivná smrt Evropy“, aniž by si byl jist správností citovaných čísel.

(...) „Vidíte, v té knize, kterou jsem před chvílí doporučoval, Podivná smrt Evropy, je také konstatování, že kriminalita muslimských migrantů je dvacetkrát vyšší než kriminalita původního obyvatelstva. Doufám, že to má autor ověřeno“ (Týden s prezidentem, 27.6.2019).

Riziko dle prezidenta Zemana představuje také přijímání muslimských sirotků:

„Já Hamáčkův názor sdílím, a ten je jednoznačný. On říká, tak podívejte se, zaprvé nejde o syrské sirotky, může jít o lidi z Afghánistánu nebo z Pákistánu, kterým je sice teoreticky patnáct let, ale ve skutečnosti jsou zpravidla starší. V tomto věku se už mohou dopouštět i trestné činnosti, takže je v našem zájmu lidi tohoto typu sem nepouštět“ (Týden s prezidentem, 28.11. 2019).

Podle Zemana migrace hrála klíčovou roli v odchodu Velké Británie z Evropské unie, která nedokázala zajistit Evropanům bezpečí. Zde tedy český prezident v jednom vyjádření kritizuje jak neakceschopnost EU, tak i poukazuje na riziko vycházející z migrace muslimů.

„No a víte, proč došlo k brexitu. Kvůli nezvládnuté migrační krizi, kde vedení Evropské unie nedokázalo opevnit její vnější hranice, a Britové, zejména starší a konzervativní voliči, se začali obávat toho, že pokoj anglického venkova bude narušen proudy muslimských migrantů“ (Týden s prezidentem, 30.11. 2017).

O tom, jakou důležitost prezident Zeman problematice migrace přikládá, svědčí i jeho tendence touto optikou posuzovat subjektivní přijatelnost jednotlivých politických stran nebo konkrétních politiků. Klíč je zřejmý. Čím nepřístupnější daný politický aktér k migraci muslimů je, tím větší sympatie Miloše Zemana si získává. Prezident tedy chválí předsedu Evropské rady Donalda Tuska pro jeho odmítání kvót a tím hájení zájmů EU:

(...) „Ano, všiml jsem si a do jisté míry jsem se zaradoval, do jisté míry jsem se udivil. Zaradoval jsem se proto, že Donald Tusk se konečně pochlapil a už to není stín Jeana-Clauda Junckera, a vyjadřuje se jako vlastně evropský prezident, protože to je jeho funkce, skutečně hájit zájmy Evropské unie“ (Týden s prezidentem, 14.12. 2017).

Odmítání kvót Miloš Zeman považuje za český národní zájem. Zemím, které v minulosti přijaly muslimské migranty, se to ve zlém vrátilo.

(...) „Ale to mi nemusí vysvětlovat, to všichni víme, včetně Vás, pane Soukupe. A můžeme to ilustrovat na nádherném případě migračních kvót. Jsou země, které vzaly na své území migranty, a doplatily na to. Jsou země, které se z této zkušenosti svých sousedů poučily a žádné muslimské, ilegální migranty nechtějí (...) Ale teď se bavíme výlučně o muslimských migrantech. Národní zájem tedy je, nepouštět sem tyto migranty, protože narušují naši kulturu“ (Týden s prezidentem, 14.12. 2017).

Zeman sympatie vyjadřuje také protiimigračním demonstrantům v německém Chemnitzu, kteří v důsledku Syřanem způsobené vraždě odmítají německou k migraci muslimů vstřícnou politiku jako takovou:

(...) „Ale slyšel, ale takových případů je v Evropě samozřejmě celá řada. A já upřímně řečeno s těmi demonstranty docela sympatizuji. Oni v podstatě říkají Mutti Merkelová sem pozvala migranty a tady máte důsledek“ (Týden s prezidentem, 30.8. 2018).

Naopak příznivce migrace Zeman označuje nelichotivým až hrubým slovníkem, například jako v případě německé Strany zelených a jejich poslankyně Kellerové:

(...) „Já vždy tvrdím, že Zelení jsou blázni, a názor této zelené poslankyně mě jenom utvrzuje v tomto přesvědčení“ (Týden s prezidentem, 22.6. 2017).

Zeman se také vymezuje proti svému prezidentskému protikandidátovi Drahošovi a hájí oprávněnost existence inzerátů, které Drahoše vyobrazují jako přítele migrace, a tedy jako někoho, kdo vystupuje proti zájmům ČR, prezident Zeman na nich v kontrastu toho má působit jako jakýsi ochránce české kulturní čistoty. Konkrétně šlo o letáky s heslem: *„Stop imigrantům a Drahošovi, tato země je naše, volte Zemana!“* (Hospodářské noviny 2018)

(...) „Pan Drahoš je spojen s migrací, takže v tomto případě se jedná o pravdivé téma. Já bych připomněl jeho výrok z června, vlastně už minulého roku, z Lucerny, kde prohlásil, že dva tisíce šest set imigrantů klidně vydržíme. A protože migrace je citlivé téma, tak spojení pana Drahoše s migračním přístupem je logické a oprávněné“ (Týden s prezidentem, 18.1. 2018).

4.1.3. Instituce

Nyní se zaměřím na zkoumání Zemanova vztahu ke státním institucím, konkrétně k Poslanecké sněmovně a Senátu jakožto zákonodárným tělesům, k Ústavnímu soudu jako strážci české ústavnosti, a také k bezpečnostním službám působících na území České republiky. I tady lze v prezidentových výroci najít prvky pravicového populismu, když se o všech zkoumaných institucích vyjadřuje více či méně pohrdavě. Kupříkladu o členech horní komory parlamentu, kteří odmítají schválit jeho nominanta Aleše Gerlocha členem Ústavního soudu, se vyjadřuje s určitým despektem:

(...) „Opakujete se, to jste řekl a já s vámi souhlasím. Nicméně znovu opakují, že profesor Gerloch nebyl bohužel zvolen. To, že to pokládám za nízkost nebo ubohost části senátorů, je jedna věc, ale řekl jsem Vám jasně, že nebudu trucovat“ (Týden s prezidentem, 22.3. 2019).

V očividné narážce na to Zeman útočí i na Senát jako celek, když si pochvaluje, že členy Bankovní rady České národní banky nemusí schvalovat žádná „podivná instituce“:

(...) „Podívejte se, pane Soukupe, Ústava mně dává výhodu, že členy Bankovní rady, což je nejvýznamnější ekonomická instituce, mohu jmenovat bez jakékoliv kontrasignace, a ne aby nějaká podivná instituce mně to schvalovala“ (tamtéž).

Miloš Zeman během rozhovorů pro pořad „Týden s prezidentem“ mnohokrát kritizuje nízké pracovní nasazení senátorů a vybízí ke zrušení této instituce, což zachycují například následující citáty:

(...) „A já si myslím, že poslanci nebo senátoři mají platy dosti vysoké, a dokonce u poslanců bych to pochopil více než u senátorů, protože jsem teď četl nějakou analýzu, jaká je frekvence zasedání Poslanecké sněmovny a jaká je frekvence zasedání Senátu, tak Senát, zrovna moc nepracuje“ (Týden s prezidentem, 31.10.2019).

(...) „Ne. Chraň bůh, abych tady doporučoval nějakou senátní strategii. Zaprvé proto, že dobře víte, že mám dlouhodobé pochybnosti o smyslu Senátu jako takového“ (Týden s prezidentem, 19.4. 2018).

(...) „Víte, jestliže je tady prezident, který trvale odmítá existenci Senátu a vyzývá k jeho zrušení, tak se nelze divit, že někteří senátoři, i když ta ústavní žaloba je velmi hloupá, tak přesto pro ni budou hlasovat“ (Týden s prezidentem, 3.10.2019).

Co se týká Poslanecké sněmovny, tu Zeman jako instituci nezpochybňuje, ale spíše se strefuje do její nízké efektivity práce, jako třeba na schůzi projednávající problematiku možných daňových podvodů ministra financí a pozdějšího premiéra Babiše nebo když se hlasovalo o důvěře jeho vládě.

(...) „A protože finanční policie podléhá ministru vnitra a ten není v nejlaskavějších vztazích s Andrejem Babišem, lze věřit, že finanční policie by zcela určitě v této věci postupovala objektivně. Nic takového se neděje, předvádí se tady tyjáter, poslanci tam hodiny a hodiny žvaní na jedné i druhé straně, a za nimi leží desítky zákonů, které by se za tu dobu stačily projednat“ (Týden s prezidentem, 16.3. 2017).

(...) „A teď měl šanci celý den projednávat zákony a místo toho čistých sedm hodin se tam upřímně řečeno žvanilo. Všichni věděli, jak to dopadne, ne jenom my dva, a sedm hodin vzácného času dobře placených poslanců místo projednávání zákonů bylo věnováno naprosto nesmyslné debatě“ (Týden s prezidentem, 29.11. 2018).

U Ústavního soudu lze konstatovat totéž, ačkoliv jej prezident Zeman neřadí mezi zbytečné instituce, ostře se vymezuje proti pomalému tempu jeho práce, někdy i proti jeho konkrétním členům:

(...) „Co je to za soud, který nedokáže projednat tři roky ústavní stížnost prezidenta republiky, ať už ze zbabělosti, nebo z lenosti, nebo z jakéhokoli jiného důvodu. Takže kdyby se Pavel Rychetský více věnoval Ústavnímu soudu a méně si hrál na arbitř eleganciarum politické scény, udělal by lépe“ (Týden s prezidentem, 10.10. 2019).

(...) „Vzhledem k tomu, že Ústavní soud i v některých jiných případech rozhodoval pomalu, tak to nemusí být náhoda. Ale pokud jde o soudce Filipa, abychom byli zcela konkrétní, tak mohu jenom znovu a znovu opakovat, že je nepracovitý. Nepoužil jsem výrazu, že je líný“ (Týden s prezidentem, 27.6. 2019).

Dále Miloš Zeman říká, že soudce Ústavního soudu Filip může za vládní krizi, protože dosud nerozhodl spor o možném střetu zájmů premiéra Babiše, čímž se vynořují některé pochybnosti o legitimitě vlády jako celku:

(...) „Takže dá se vlastně říci, že soudce Filip je původcem vládní krize“ (tamtéž).

Posledním analyzovaným podtématem v této kapitole jsou Zemanovy výroky na adresu českých bezpečnostních služeb. Zde se prezident vyjadřuje o Bezpečnostní informační službě (BIS) a Národním úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB). Docházím k závěru, že i tady Zeman používá pravicově populistickou rétoriku, důsledkem které u obou zmíněných institucí podrývá jejich důvěryhodnost. V rozporu s výročními zprávami obou organizací Zeman odmítá existenci nepřátelské činnosti Ruska a Číny na českém území.

(...) „BIS, pokud se nemýlím, má rozpočet asi 3 miliardy korun z našich daní pochopitelně, odkud odjinud. Ona by ráda ten rozpočet přinejmenším zachovala, pokud možno ještě zvýšila. Jak to má dokázat? Musí přesvědčit veřejnost o své užitečnosti. Takže, když budou plácát o tom, že se to tady hemží ruskými a čínskými špióny a přitom za 6 let nedokázali jednoho jediného špiona chytit, tak je to plácání, ale pro méně informované lidi je to plácání docela přesvědčivé“ (Týden s prezidentem, 6.12. 2018).

(...) „Tohle všechno jsou pozitivní signály a mě jenom mrzí, že jsme ztratili spoustu času tím, že se tady spíš odehrávala jakási proti čínská kampaň inspirovaná jak

Bezpečnostní a informační službou, tak tím Národním úřadem pro kybernetickou bezpečnost“ (Týden s prezidentem, 28.3.2019).

Ředitel BIS Koudelka se podle Zemana soustředí na fiktivní hrozbu ze strany Ruska a Číny a nezabývá se ekonomickou kriminalitou, takže BIS zatím není užitečná:

(...) „Takže já bych si právě přál, aby i BIS mimo jiné se zapojila do boje proti korupci, a tím bude konečně užitečná“ (Týden s prezidentem, 24.10. 2019).

Výtky k práci BIS od prezidenta Zemana však nesměřují výhradně k její protiruským a protičínským aktivitám, vadí mu i snaha BIS ovlivňovat způsob výuky v českém školství:

(...) „Samozřejmě, že ano. Já oceňuji toto usnesení a dalo by se shrnout do jedné věty. BIS není vůbec nic do toho, jak má vypadat výuka dějepisu na českých školách. Já bych jenom toto usnesení rozšířil, BIS není vůbec nic do toho, jak má vypadat český průmysl, české zemědělství, česká doprava a mimo jiné také konkurenční souboj počítačových firem“ (Týden s prezidentem, 7.2. 2019).

4.1.4. Nadnárodní celky

Proti nadnárodní integraci Miloš Zeman nevyjadřuje odpor, naopak ji více méně podporuje. Určitý nesoulad spatřuji v jím deklarovaných názorech na Evropskou unii, kde se označuje za eurofederalistu.

(...) „Já jsem pořád eurofederalistou a vždy jsem dodával, že právě eurofederalisté jsou největšími nepřáteli ideje evropského unitárního státu a Masarykova vize Spojených států evropských byla federalistická, nikoliv unitární“ (Týden s prezidentem, 14.9. 2017).

V kontrastu toho se ale Zeman s většinou unijních představitelů mnohdy ani na velmi důležitých otázkách neshodne, když například nyní odmítá v České republice zavést měnu euro, protože se obává, že by ČR musela splácet dluhy jiného členského státu EU. Na druhou stranu, kdyby toto nebezpečí pominulo, Zeman by se přijetí eura nebránil, protože by to pomohlo českým firmám a ČR by se stala větším lákadlem pro zahraniční investory:

(...) „V takovém případě, kdy se nebudou muset splácet dluhy jiného členského státu eurozóny, podporuji přijetí eura, protože si myslím, že to pomůže našim firmám, pomůže to i zahraničním investicím, ale znovu opakují, ne aby došlo ke ztrátě českých daňových poplatníků a abychom ze svého rozpočtu platili dluhy jiných zemí“ (Týden s prezidentem, 23.3. 2017).

Křiklavější rozpor mezi Zemanem a EU tkví ve faktu, že český prezident jako jeden z mála představitelů členských států zpochybňuje unijní politiku směrem k Ruské federaci, na kterou byly uvaleny sankce po její anexi Krymu v roce 2014.

(...) „A potom odpověď na jednu otázku z diskuze, která se naopak Ukrajinou, respektive Krymem zabývala. Můj projev se zabýval sankcemi a snažil jsem se snést argumenty, že sankce jsou neefektivní (...). Stejně tak víte, že ve svém projevu, když jste ho četl, jsem označil sankce za oprávněné, ale neúčinné. Justified but ineffective, to znamená, k čemu je vám

oprávněná sankce, když naopak posiluje vašeho protivníka“ (Týden s prezidentem, 12.10. 2017).

Zeman na EU útočí kvůli kvótám na přerozdělování migrantů:

(...) „Nezapomeňte, že chceme-li být suverénní země, pak jedna ze součástí suverenity je právě to, že my a nikdo jiný, budeme rozhodovat o tom, koho umístíme na našem území, a že tuto součást suverenity nám nemůže vzít žádná instituce Evropské unie“ (Týden s prezidentem, 31.8. 2017).

Zeman však některé aspekty EU oceňuje, např. volný pohyb osob, Schengen, absenci bariér na hranicích, navzdory výše zmíněnému je tedy třeba dodat, že prezident Zeman členství ČR v EU podporuje a směrem k unii se tak jeho pravicový populismus projevuje jen částečně.

(...) „A je mi líto, že neslyšel za poslední roky, ne týdny nebo měsíce, že jsem opakoval jednak cynický argument, když jsem vyčísloval objem dotací, které dostáváme z Evropské unie, ale také volný pohyb osob, Schengen, neexistující bariéry na hranicích a tak dále a tak dále“ (Týden s prezidentem, 15.2. 2018).

(...) „Já volby do Evropského parlamentu považuji za důležité, a proto je mojí povinností snažit se jako prezident republiky naše občany přesvědčit, že by měli věnovat ten čas, ty volby jsou v pátek a v sobotu, a zúčastnit se jich a dát svůj hlas těm, kteří si přejí dvě věci, reformovat Evropskou unii, protože je pro nás v dosavadní formě obtížně snesitelná. A za druhé, paradoxně zůstat v Evropské unii, protože vně Evropské unie, nejsme ani Švýcarsko, ani Norsko, by nám bylo ještě hůře“ (Týden s prezidentem, 10.1. 2019).

Miloš Zeman EU přiznává zásluhy v bezpečnostních otázkách na uchování míru uvnitř Evropy:

(...) „Zrovna dnes je publikován manifest evropských prezidentů, který jsem rovněž podepsal, a který mimo jiné oceňuje Evropu za to, že dokázala snad nejdelší období míru ve své historii, a to je bezesporu zásluha všech těchto institucí a osobností včetně Schumana“ (Týden s prezidentem, 9.5. 2019).

S některými výhradami vůči EU do značné míry souvisí Zemanova podpora Visegrádské skupiny, na které prezident oceňuje zejména odmítání kvót na přerozdělování migrantů:

(...) „Podívejte se, zaplat' pánbůh za Visegrád, protože jenom díky jemu se podařilo zničit zrádnou myšlenku migračních kvót. Od té, jak dobře víte, ustupuje dokonce i Německo. I když vlastně díky pozvání migrantů, včetně Sýrie, všichni jsou Syřani, rozumíte?“ (Týden s prezidentem, 20.9. 2018)

Zeman si Visegrádu cení jako českého spojence proti EU i v dalších oblastech, jako třeba odmítání povinného zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na úkor jaderné energetiky a uhlí (tamtéž):

(...) „*No a jsou lidé, kteří by chtěli Visegrád rozmontovat. Já bych ho naopak chtěl upevnit, protože teď uvnitř Evropské unie bude nutné svést dvě další konkrétní bitvy. První, kdy nám zase budou vmucovat, že máme zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů, zatímco my preferujeme jadernou energii a máme stále bohaté zásoby uhlí.*“

Třetím a posledním úkolem v předkládané podkapitole je zjistit Zemanův vztah k Severoatlantické alianci. O ní se prezident vyjadřuje jako o velmi žádoucím nadnárodním celku, který patří k základním pilířům české zahraničně-bezpečnostní politiky:

(...) „*Zadruhé, já bych kontury české zahraniční politiky v zásadě neměnil. Jsme samozřejmě zakotveni v Evropské unii. Jsme samozřejmě zakotveni v NATO*“ (Týden s prezidentem, 14.12. 2017).

Tamtéž prezident Zeman NATO ale vytýká, že málo bojuje proti islámskému terorismu:

(...) „*Bylo by možná dobře, kdyby NATO bylo trošku iniciativnější. Já už jsem o tom jednal na jeho summitu ve Varšavě, kdy jsem říkal, že by bylo dobré, aby více zasahovalo proti Islámskému státu.*“

Zároveň Miloš Zeman není spokojen s faktem, že se Česká republika nedostatečně podílí na fungování NATO, měla by platit alespoň 2 % ze svého HDP na obranu a tím podpořit chod aliance:

(...) „*Zadruhé, dosáhnout dvou procent podílu na HDP výdajů na obranu je možné i v časech ekonomické krize. Když jsem já dělal premiéra, abych se trošku pochválil, tak byla ekonomická krize, a my jsme čtyři roky, Alex, měli výdaje na obranu nad dvěma procenty*“ (Týden s prezidentem, 20.4. 2017).

Pomoc Severoatlantické alianci by měla spočívat i v co nejlépe vycvičených českých vojácích, kteří by se specializovali na oblasti, ve kterých Česká republika vyniká:

(...) „*Ale, i když jsem v zásadě podporoval a podporuji myšlenku evropské armády, a dokonce jsem o této myšlence hovořil asi před čtyřmi lety v Evropském parlamentu ve Štrasburku, tak tady Vám musím namítnout, že už máme NATO, a to NATO jako celek má samozřejmě kompletní strukturu výzbroje, čili my bychom se měli specializovat na to, v čem jsme dobří, to je i polní nemocnice, to je i protichemická jednotka, ale například i naši Rangers z Prostějova, kteří jsou vynikající a dokonce vyhráli soutěž, kde porazili své anglické kolegy, a takhle bych mohl pokračovat dál a dál*“ (Týden s prezidentem, 21.9. 2017).

Miloš Zeman oceňuje členství ČR v NATO a EU, protože uvnitř těchto organizací Česká republika může lépe hájit své zájmy a sebevědoměji vystupovat vůči světovým velmocem.

(...) „*Právě proto je dobré, že jsme v Evropské unii. Právě proto je dobré, že jsme v NATO, protože se tato nerovnováha přirozeně vyvazuje a Rusové, jak jsem se sám přesvědčil, nás berou jako členskou zemi obou těchto organizací*“ (Týden s prezidentem, 25.10. 2018).

4.1.5. Přímá demokracie

Tady rétorika Miloše Zemana naplňuje charakteristiky pravicového populismu, jelikož požadavek na rozšíření prvků přímé demokracie na území České republiky z jeho úst zaznívá velmi často. Zeman vznáší typické argumenty, že miliony běžných občanů nemají na rozdíl od politiků žádné mocenské zájmy, a jejich volba je proto morálně čistší, navíc přímá volba se obejde bez zákulisních dohod a je tak transparentnější:

„Já jsem zastáncem přímé demokracie a zastávám názor, že občané právě proto, že nemají různé klientelistické vazby jako někteří politici, mohou v referendech často rozhodovat méně zaujatě, a tedy kvalifikovaněji než někteří politici“ (Týden s prezidentem, 14.9. 2017).

(...) Přímá demokracie je naopak nástroj vlády občanů nad politiky. Stejně tak jako přímá volba prezidenta je nástroj, který omezuje pravomoci Parlamentu. Stejně tak, jako mnou prosazovaná přímá volba hejtmanů, primátorů a starostů je něco, co omezuje zákulisní čachry, které některé strany při volbách dělají. Takže ať žije přímá volba a zaplat' pán bůh za ni“ (Týden s prezidentem, 28.9. 2017).

Zeman zastává názor, že v referendu by měla být možnost hlasovat o všech záležitostech kromě daní, rozpočtu a lidských právech. Legitimní by tedy mělo být i referendum o členství ČR v EU, i když Miloš Zeman by v takovém případě hlasoval proti czexitu (Týden s prezidentem, 5.10. 2017).

(...) „A pak samozřejmě ano, referendem můžete měnit i ústavu. K čemu by bylo referendum?(...)“ (Týden s prezidentem, 26.10. 2017)

Miloš Zeman taktéž prosazuje do českého volebního systému princip panašování, tj. možnost pro voliče vybírat kandidáty napříč kandidátními listinami různých politických subjektů, čímž by se samozřejmě posílil vliv občanů vůči stranickým sekretariátům:

(...) „Kdyby se přijalo panašování, tak by volič byl svým suverénním pánem a vlastně by si z té nabídky kombinací těch kandidátek vybral a sestavil vlastní kandidátku“ (Týden s prezidentem, 19.10. 2017).

Prezident Zeman, podobně jako u tématu migrace, i u přímé demokracie vyjadřuje sympatie těm politickým subjektům, které jeho pohled na věc sdílejí, a naopak kritizuje ty, kteří přímou demokracii neprosazují.

(...) „Ano, řekl bych, že jedním z možných témat voleb, které dokázala uchopit, a to jenom částečně, Okamurova SPD, je přímá demokracie. Prostě voliči přestali věřit politikům, že je dokáží adekvátně zastupovat, a přejí si o některých věcech rozhodovat sami“ (Týden s prezidentem, 12.10. 2017).

(...) „Měly nabídnout spoluúčast občanů v řešení věci veřejných. Víte, že jsem podporoval přímou volbu starostů, přímou volbu primátorů a hejtmanů, nenabídkly to. Měly nabídnout zákon o referendu, který leží v poslanecké sněmovně, a na který nikdo nešáhl, protože tyto strany se bojí svých občanů. Jakmile se přiblíží k občanům tím, že jim nabídnou spoluúčast a nikoli tím, že budou usilovat o to, aby se všechno řešilo v kuloárech malostranských paláců, tak mohou získat ztracenou prestiž“ (Týden s prezidentem, 26.10. 2017).

4.1.6. Politická korektnost

V aktuální fázi bakalářské práce si kladu za cíl shrnout Zemanův vztah k politické korektnosti. Analýza ukazuje, že prezident Zeman se v celé řadě případů uchyluje k zesměšňujícím, ostrým či přímo vulgárním rétorickým útokům na své oponenty z řad politiků, politických stran, médií, novinářů nebo zkrátka lidí, kteří s jeho názory nesouhlasí. Zemanův vyostřený vztah k politikům, se kterými se neztotožňuje, můžeme demonstrovat na Zemanovu výroku hned z prvního vzniklého dílu pořadu „Týden s prezidentem“, kdy v reakci na navrnutí bodu k projednání poslancem Kalouskem ohledně možných daňových podvodů ministra financí Babiše nazvaného „Daňové podvody ministra financí“ se vůči Miroslavu Kalouskovi ostře vymezuje:

(...) „Kdyby někdo navrhl bod Podezření z daňových podvodů ministra financí, tak je to zcela legitimní, ale jestliže ten bod se jmenuje Daňové podvody ministra financí, tak ten, kdo ho navrhl, si vlastně hraje na soudce. Takže to je první elementární chyba, ale od Miroslava Kalouska nemůžete očekávat žádné respektování právního rámce a žádnou slušnost při jednání Sněmovny“ (Týden s prezidentem, 16.3. 2017).

Později Zeman zamýšlenou rezignaci Bohuslava Sobotky na post předsedy vlády označí za „akt zoufalství a za zbabělost“:

(...) „Třetí věc, jeho demise byla překvapivá. Byla překvapivá pro mě, byla překvapivá i pro jeho nejbližší okolí, a já, pane Soukupe, a jste první, komu to říkám, tuto demisi pokládám za akt zoufalství. (...) Čili já tu rezignaci pokládám za zbabělost, za odejít z boje, místo toho, aby bojoval, když se blíží volby“ (Týden s prezidentem, 4.5. 2017).

Útoky lze spatřovat nejen na politiky, ale i na samotné politické subjekty, jako třeba hnutí STAN, které ve svém názvu podle Zemana zneužívá slovo „starostové“, nebo na stranu TOP 09, která může za údajnou neobjektivitu veřejnoprávní České televize:

(...) „Ale gratuluji starostům, protože, a pozor, ne STANu, STAN je spolek, který těží z popularity starostů, je tak trochu parazit, ale dobře“ (Týden s prezidentem, 18.10. 2018).

(...) „No budu s ním mluvi například o tom, že je poněkud překvapující, když se nevysílá tisková konference prezidenta republiky, což je tedy nejvyšší státní funkce, při ukončení jeho návštěvy v kraji, že je stejně překvapující, když se nevysílá tisková konference mluvčího prezidenta, a že tedy tyto a další skutečnosti vedou k podezření, i když TOP 09 už má teď ubohých pět procent, že její zlý duch stále ještě straší na Kavčích horách“ (Týden s prezidentem, 16.11. 2017).

Českou televizi prezident Zeman kritizuje dlouhodobě, označuje ji za médium, které si do svých pořadů většinou zve nerelevantní hosty, kteří nemají zajímavé názory:

(...) „Ale tak podívejte se, v politice nikdy nejste na jedničku, ale já Vám řeknu jednu nenápadnou ministryni, která nevystupuje na obrazovkách české veřejnoprávní televize, protože ta si tam většinou bere takové histriony, kteří pokřikují a vlastně nemají co říct kromě nadávek a urážek, a na jedničku by to měla být Karla Šlechtová“ (Týden s prezidentem, 22.6. 2017).

Zeman si přeje zrušení koncesionářských poplatků a požaduje financování ČT ze státního rozpočtu, takový krok by podle většiny názorů ohrozil její nezávislost (Kopecký 2020). Televizi dále označuje pejorativními přívlastky.

(...) „Ale no tak, já už jsem navrhoval zrušení koncesionářských poplatků a převod České televize na financování ze státního rozpočtu“ (Týden s prezidentem, 1.3. 2018).

(...) „Podívejte se, zatímco u těch různých firem se argumentuje obchodním tajemstvím, třeba u Budvaru, a tedy tím, že by bylo poškozeno ne jejich dobré jméno, ale jejich obchodní zájmy, kdyby všechno bylo zveřejněno, čím můžete argumentovat u ubohé, malé, bezvýznamné, jak jste řekl, České televize“ (tamtéž).

Požaduje také dvojí zamítnutí zprávy o hospodaření, což by vedlo k odvolání jejího generálního ředitele:

(...) „Tedy s tím především musíme něco dělat. Ne jenom to kritizovat. A jedna z cest, jak s tím něco dělat, spočívá ve dvojím zamítnutí zprávy o hospodaření České televize“ (Týden s prezidentem, 22.2. 2018).

Nejen médium veřejné služby čelí prezidentské kritice, totéž lze říci i o médiích vlastněných Zdeňkem Bakalou a některých dalších, jako třeba o Lidových novinách, které si Zemanovu kritiku vysloužily, protože spekulovaly o prezidentském zdravotním stavu. Takové spekulace Zeman pokládá za „mediokracii“ (Týden s prezidentem, 24.8. 2017).

(...) „A když mluvíte o Bakalových médiích, já neustále opakuji jednu krutou větu, že novinář, který bere peníze od Zdeňka Bakaly, je hoden toho nejhlubšího opovržení, ať jsou to Hospodářské noviny, Aktuálně.cz, co tam ještě je, Respekt“ (Týden s prezidentem, 7.12. 2017).

(...) „On sice nemá medicínské vzdělání, diagnostikuje na dálku, což obvykle dělají jenom šarlatáni, ale oni jsou Lidové noviny a Lidovým novinám já říkám nejhlupejší deník v České republice“ (Týden s prezidentem, 24.8. 2017).

Pozoruhodná je Zemanova snaha dávat činnost médií do souvislosti s některými akty násilí, jako v případě napadení kandidáta do Senátu za SPD Ladislava Jakla nebo v případě údajného vybití k násilí od novináře Peheho na protivládních demonstracích:

(...) „Naopak, já mám dojem, že média tuhle hysterickou a násilnou kampaň přímo vyvolávají. Vždyť si vezměte, kolik bylo mediálních útoků právě na SPD a právě na Ladislava Jakla, který je slušný a chytrý člověk“ (Týden s prezidentem, 30.5. 2019).

(...) „Když uvážíte, že tedy zřejmě pan Pehe nebo někdo jiný vyzývá k násilným demonstracím à la Hongkong, tak doufám, že k tomu nedojde“ (Týden s prezidentem, 5.12. 2019).

Zeman si některých novinářů váží. Naopak novináře Valáška z Mladé fronty označuje za „bulvární drbnu“, Koukala z deníku Právo za „užvaněného“, novinářku Perknerovou

z Deníku za „ukřičenou“ (Týden s prezidentem, 16.5. 2019). Zeman novináře pokládá za „pitomé“ lidi.

(...) „Mě zajímá jedna věc, a ta už zazněla před patnácti lety, když jsem řekl při projevu v Poslanecké sněmovně jako premiér, že po vyhnutí blbouna nejapného na Madagaskaru je nejpitomějším tvorem na zeměkouli český novinář, a bez ohledu na různé telefonáty a emaily bych přál některým českým novinářům, aby navštívili Madagaskar a obohatili tam tamní faunu“ (Týden s prezidentem, 4.5. 2017).

Miloš Zeman sám přiznává, že má radost, když naštvává lidi (Týden s prezidentem, 3.10. 2017), a tak útočí na nositele odlišných názorů i mimo politickou a mediální sféru. To se kupříkladu projevuje v situaci, kdy prezident Zeman navrhuje do Etické komise pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu Karla Srpa, o jehož přijetí má rozhodovat člověk, kterému bylo v revolučním roce 1989 jen 16 let:

(...) „A tento člověk má jako předseda nějaké komise hodnotit protikomunistické bojovníky. Šestnáctiletý kluk v té době, kdy začala revoluce. Je to pokrytectví, odporne pokrytectví zbabělců, a nic jiného“ (Týden s prezidentem, 20.4. 2017).

Zeman se dále ostře vymezuje proti praktickým lékařům, kteří protestují proti podfinancovatelnosti českého zdravotnictví.

(...) „To je jejich svaté právo v demokratické společnosti, ale jediné naprostý přiblíž, nechci používat jemnějšího slova, protože je to přiblížlost, vyvolá nějakou akci dva tři dny před volbami, když už stejně nemůžete nic ovlivnit“ (Týden s prezidentem, 12.10. 2017).

4.1.7. Kulturní konzervatismus

Jako poslední aspiše doplňující ukazatel pravicového populismu zkoumám konzervatismus, kde si jako měřítko volím Zemanův vztah k možnosti uzavřít manželství mezi dvěma homosexuály nebo dvěma lesbami. Docházím k závěru, že prezident Zeman zastává tradiční hodnoty v podobě klasického modelu matka, otec a děti, odmítá manželství pro páry stejného pohlaví i adopci dětí takovými páry, podle Zemana hlavní funkcí rodiny je zajistit populační růst:

„Panu kardinálovi jsem řekl kromě jiného dvě věci. Zaprvé, že uvažuji o tom, že budu vetovat zákon o manželství homosexuálů, (...) protože si myslím, že manželství je určeno k tomu, aby rodina vychovávala děti, a to homosexuální, tedy jednopohlavní vztah nemůže dosáhnout. A má-li stát pečovat o rodinu, musí pečovat především o tento typ manželství“ (Týden s prezidentem, 10.1. 2019).

(...) „V mém případě KDU-ČSL bude mít spojence, až se bude přijímat zákon o manželství, protože se domnívám, že manželství je svazek muže a ženy, který je určen k rození dětí a k výchově dětí“ (Týden s prezidentem, 25.4. 2019).

(...) „Proto považuji Vánoce především za svátky rodiny. Otec, matka a děti, Vy asi víte, na co narážím, že?“ (Týden s prezidentem, 12.12. 2019)

4.2. Levicový populismus

4.2.1. Apel na obyčejného člověka

Miloš Zeman se zastává obyčejných lidí a splňuje kritérium levicového populismu v tom smyslu, že během rozhovorů několikrát kritizuje bankéře a neschopné politiky, kteří podle něj v roce 2008 způsobili světovou ekonomickou krizi.

(...) „*Bill Clinton byl úspěšný americký prezident a ekonomika šlapala devět let bez přetržení. Pokud dojde k výkyvu, tak to nezpůsobuje nějaký mytický ekonomický cyklus, ale blbí politici, případně blbí bankéři, nejčastěji obojí. Vzpomeňte si na hypoteční krizi. Blbí bankéři, kteří půjčovali se stoprocentní zástavou nemovitosti, a blbí politici, kteří k tomu svými legislativními akty dali volnou cestu*“ (Týden s prezidentem, 6.9. 2018).

„*Protože nikdo neočekával, že zaprvé, banky budou tak stupidní, že budou půjčovat na sto procent, to byly ty americké hypotéky, to žádný opatrný bankéř neudělá. A zadruhé, americká administrativa přijala dva, slovy dva zákony, které toto bankám umožňovaly a dokonce podporovaly ty přemrštěné hypotéky*“ (Týden s prezidentem, 20.9. 2018).

Zeman bankéřům také vytýká, že škodí české ekonomice, jelikož nenabízejí úroky z vkladů.

(...) „*Jediné, co škodí naší ekonomice, jsou bankéři, kteří nepřicházejí se zavedením úroků úsporných vkladů*“ (Týden s prezidentem, 27.6. 2019).

4.2.2. Apel na sociální spravedlnost a rovnostářství

V předkládané podkapitole zkoumám Zemanův vztah k roli státu vůči bránění ekonomických zájmů ekonomicky slabších občanů v podobě prosazování institutu minimální mzdy, nulových poplatků pro pacienty za pobyt v nemocnicích, a také zastávání se lidí v exekucích na úkor věřitelů.

Zjišťuji, že prezident Zeman skutečně požaduje státem garantovaný minimální měsíční příjem pro všechny zaměstnance, neboť podle jeho názoru minimální mzda ve svém důsledku přináší tlak na zvyšování mezd i ostatních pracovníků, a tak v tomto ohledu zastává levicové stanovisko.

(...) „*Zadruhé, když jsem před chvílí mluvil o názorových rozdílech, já sám podporuji zvyšování minimální mzdy, která před sebou tlačí celkovou mzdovou úroveň, a to potřebujeme, protože koneckonců smyslem dobré politiky je zvyšovat životní úroveň občanů*“ (Týden s prezidentem, 30.8. 2018).

(...) „*Proč je důležitý, protože je to nástroj, který tlačí celkovou mzdovou úroveň poněkud nahoru, protože z něho se pak odvíjejí přes tarifní mzdy i mzdy, které nejsou minimální*“ (Týden s prezidentem, 15.11. 2018).

Od levicového názoru se Zeman částečně odklání v případě debaty o zavedení hospitalizačních poplatků v nemocnicích, kde má vyvážený postoj, protože je pro zavedení poplatků, ovšem s úlevami pro seniory a sociálně slabé, takto vybrané peníze by zdravotnictví mohlo využít např. na zvýšení mezd zdravotních sester: (Týden s prezidentem, 16.3. 2017).

(...) „Zadruhé, to, že byly zrušeny hospitalizační poplatky, (...) vedlo k výpadku dvou miliard korun v příjmech zdravotnictví, (...) a já jsem hledal cesty, jak dosáhnout toho, aby se těmito lidem, kteří vykonávají těžkou a obětavou práci, mohlo přidat“ (Týden s prezidentem, 16.3. 2017).

(...) „Já jsem pro to, aby důchodci měli daleko vyšší důchody (...), ale řekl jsem naprosto jasně, že těch sto korun hospitalizačního poplatku za jeden den je únosné, a že pomůže českému zdravotnictví, především pokud jde o platy zdravotních sester“ (Týden s prezidentem, 15.6. 2017).

Lidé v exekucích se od Miloše Zemana dočkávají jen minimálního zastání. Podle něj si občané za své dluhy převážně mohou sami, systémové selhání státu odmítá.

(...) *Jestliže někdo je zadlužený, a v důsledku tohoto zadlužení je na něm exekuce, nebo dokonce několik exekucí, jestliže si bere nesmyslné spotřebitelské úvěry, notabene na zboží, které často vůbec nepotřebuje, jestliže nedokáže vyjít se svými penězi, vím, že to zní krutě, ale upřímně řečeno, dluhy ujídají z mísy, to nás učila naše babička, a tito lidé ve velké většině případů, neříkám ve všech, ve velké většině případů si za to mohou sami* (Týden s prezidentem, 14.9. 2017).

(...) *Rozhodě, protože nikdo nikomu nebrání, aby si nepořídil zázračné hrnce za padesát tisíc korun a pak těžko splácel jejich předraženou cenu,*“ odpovídá Zeman na otázku moderátora, zda považuje právní ochranu České republiky před spadnutím do exekucí za dostatečnou (tamtéž).

Prezident je ochotný dlužníkům nanejvýš co nejvíce prodloužit splátkový kalendář, aby měli čas se se svými dluhy vypořádat.

(...) *Případně, kteří vůbec žádné dluhy nemají, ale prosím, každý může nasekat dluhy, ale ať je splácí a ať nebrečí, nestěžuje si a nežádá jejich odpuštění. Maximálně, a to jsem Vám myslím taky už říkal, s čím bych sám souhlasil, je maximálně dlouhý splátkový kalendář například třicet let, ale to je vše*“ (Týden s prezidentem, 1.10. 2018).

4.2.3. Kritika a oligarchie

U prvku oligarchie se podrobněji dívám na vztah prezidenta Zemana k miliardáři, který mimo jiné (přes svěřenské fondy) vlastní některá česká média, ministři financí a pozdějšímu předsedovi vlády České republiky Andreji Babišovi. Zjišťuji, že Zemanovi Babišovo vládní angažmá nevádí a nesplňuje kritérium levicového populismu, naopak mu vyjadřuje sympatie, brání jej před kritikou politických konkurentů i novinářů za údajnou neregulérnost podnikání jeho holdingu Agrofert. Taktéž se k Babišovi chová jako k politickému spojenci, jelikož ho opakovaně pověřuje sestavením vlády.

Zeman na moderátorovu otázku, jak vnímá spory mezi premiérem Sobotkou a ministrem financí Babišem ohledně údajných podvodů Babišovy firmy Agrofert, odpovídá:

(...) „Nesmíte zapomenout, pane Soukupe, že se blíží volby a materiály podobného typu slouží jako součást volební kampaně,“ (Týden s prezidentem, 27.4. 2017).

Miloš Zeman dává Babišovi najevo své sympatie, podle něj patří mezi nejlepší české politiky, Zeman při hodnocení Babišova veřejného života zcela vynechává možné stinné stránky jeho kariéry:

(...) „Je to výrazná osobnost. Já Vám řeknu, že výrazných, inteligentních a energických osobností má česká politika naprosté minimum, takže o to víc si vážme Andreje Babiše“ (Týden s prezidentem, 14.11. 2019).

4.2.4. Kritika kapitalismu

Nelze říci, že by Miloš Zeman kritizoval kapitalistické uspořádání a vykazoval by tak smýšlení levicového populismu. Jak sám tvrdí, nemá nic proti miliardářům, kteří ke svému majetku přišli poctivou cestou.

(...) „Víte, já nemám nic proti miliardářům. Já mám velmi mnoho proti podvodníkům, zlodějům a to je velký rozdíl, třeba mezi Bakalou a Petrem Kellnerem. Jeden je neúspěšný, druhý je úspěšný, ale oba dva jsou na svobodě. A to se mi nelíbí. Čili postihujme ty, kdo kradli“ (Týden s prezidentem, 11.10. 2018).

„Pan Bakala je neúspěšný kapitalista a buďme rádi, že v České republice máme celou řadu úspěšných kapitalistů. To není jenom Petr Kellner, to jsou desítky, možná stovky dalších domácích podnikatelů“ (Týden s prezidentem, 10.10. 2019).

4.2.5. Ochrana menšin

Nyní zjišťuji Zemanovy názory na možnost rozšiřování práv menšin. Jeho názory na práva sexuálních menšin se zabývám již výše v podkapitole „kulturní konzervatismus“, kde je patrné, že prezident Zeman k této problematice nezaujímá liberální levicově populistické stanovisko, a tak se zde dívám už jen na jeho pohled směrem k feministickým aktivitám včetně Me Too, hnutí upozorňujícího na sexuální zneužívání žen. I zde se ukazuje, že Zeman má na rozdíl od levicových populistů velmi rezervované stanovisko a feministické snahy bagatelizuje a zesměšňuje.

(...) „Já Vám dám příklad, pane Soukupe, já už se delší dobu pohoršuji nad tím, že v sociálních službách jsou hrubé mzdy někdy šestnáct, někdy čtrnáct, ale někdy dokonce i dvanáct tisíc korun měsíčně. A přitom ty pečovatelky vykonávají nesmírně odpovědnou práci. Jsou to tedy většinou ženy, a takové ty frigidní sufražetky, které bojují za ženská práva, si při tom jejich existenční situace vůbec nevšímají“ (Týden s prezidentem, 13.4. 2017).

(...) „Tak my máme, ale to je spíš americká móda, Me Too, což je jeden z největších nesmyslů, který jsem kdy zažil. A je jedna taková anekdota, kterou Vám řeknu až po našem vysílání, ale pokusím se její podstatu vystihnout už teď. Znásilnili mě. Kdy se to stalo? Před čtyřiceti lety.“

A proč o tom mluvíte teď? Je příjemné si na to vzpomenout (Týden s prezidentem, 29.3. 2018).

4.2.6. Prosazování ekologické politiky

Ani u otázek životního prostředí Zeman rozhodně nezaujímá názory levicového populismu. Miloš Zeman odmítá zelená ekologická řešení a rétoricky útočí na jejich nositele, prosazuje tradiční zdroje energie, klimatickou krizi pokládá za umělý problém, klima podle něj není ovlivňováno lidskou činností. Ani tady tedy Zeman rozhodně nezaujímá názory levicového populismu. O tom svědčí už první citát, ve kterém Zeman sděluje, že je proti ekologickým spolkům a aktivistům:

(...) „Zprvė, nesnásím Děti Země a nesnásím zelené aktivisty obecně. To jsem nedávno prokázal při debatě o šumavském národním parku, kde zelení zničili a nechali uschnout tisíce a tisíce šumavských stromů“ (Týden s prezidentem, 30.3. 2017).

S levicovými populisty se Zeman rozchází také v zastávání se tradičních zdrojů energie na úkor těch obnovitelných, a také v jeho zlehčování klimatických změn:

(...) „Ne jenom podle mě. Myslím, že jsme se v tom shodli. Byla tam nikoli ze strany ministra Havlíčka, ale ze strany některých členů mého expertního týmu včetně mě vyjádřena pochybnost vůči takzvaným obnovitelným zdrojům, a to především solárním elektrárnám, což je bohatě dotovaný zdroj, zbytečně dotovaný“ (Týden s prezidentem, 12.9. 2019).

(...) „Jinými slovy, věřím, že budeme úspěšní v boji s takovými nesmysly, jako je například klimatická změna“ (3.10. 2019).

(...) „Já si myslím, že místo monstrózních pochodů středoškolaček v pátek, které protestují proti klimatické změně, by bylo dobré budovat nové vodní nádrže, rybníky, třeba i ten vodní kanál, o kterém už jsme také mluvili“ (Týden s prezidentem, 11.4. 2019).

(..) „Víte, teď se možná někdo urazí a omlouvám se za to, ale já Gretu Thunbergovou pokládám za hysterku a domnívám se, že by se měla vrátit do školy, to je první pozámka (Týden s prezidentem, 26.9. 2019).

(...) „A já o tom budu mluvit až ve vánočním poselství, kde mě možná potom klimatisté roztrhají, ale už v tom Parlamentu jsem říkal, že například německá stagnace je způsobena takzvanou Energiewende, tedy změnou energetické politiky. Tato změna, je opět způsobena klimatickým šílenstvím. Takže jestli to bude pokračovat, a například Němci chtějí v roce 2021 dokonce odstavit svoje jaderné elektrárny, které přitom žádné CO2 neprodukují, tak můžee očekávat recesi německé ekonomiky, a to má samozřejmě dopad i na ekonomiku českou“ (Týden s prezidentem, 5.12. 2019).

Shrnutí

Výše jsem tedy provedl analýzu Zemanovy rétoriky v pořadu „Týden s prezidentem“, kterou nyní shrnuji. Miloš Zeman do značné míry naplňuje znaky pravicového populismu. Apel na obyčejného člověka se v tomto případě projevuje tak, že Zeman lidi rozděluje na „normální“ a „elitářské“. Do první skupiny patří ti, kteří používají „zdravý rozum“, volí prezidentem

preferované politické subjekty a bydlí mimo metropoli. „Elitáři“ potom jsou Zemanovy neoblíbené politické strany, hlavně ty, které neprosazují přímou demokracii, dále média v čele s ČT a těch vlastněných Zdeňkem Bakalou, která si o sobě údajně myslí, že mají jediný správný názor a jsou pod silným vlivem strany TOP 09. Mezi „elitáře“ patří i Pražané a intelektuálové, kteří nerozumí běžné populaci a cítí se jí být nadřazení. Také ohledně migrace prezident Zeman často využívá pravicově populistický slovník, když sice připouští migraci Čechům blízkých kultur, avšak je striktně proti migraci muslimů včetně sirotků a uprchlíků, protože by jejich přijetí pro Českou republiku znamenalo bezpečnostní riziko a nepřipustné ředění původní kultury. U českých institucí se setkáváme se Zemanovými vyostřenými názory zejména na horní komoru českého Parlamentu, kterou pokládá za zbytečnou, ba dokonce v politickém systému za obtěžující. Poslaneckou sněmovnu a Ústavní soud prezident Zeman na jedné straně sice považuje za užitečné instituce, na stranu druhou k nim ale má velké výhrady v podobě jejich malé pracovní vytiženosti nebo v jejich dlouhých jednáních o nerelevantních tématech, což Zeman nazývá „žvaněním“. Bezpečnostní služby České republiky podle Zemana nejsou důvěryhodné, jsou zaujaté proti Rusku a Číně, nechrání české ekonomické zájmy a angažují se v oblastech, ve kterých jim to nepřísluší. K nadnárodním celkům prezident Zeman má spíše kladné stanovisko a jeho smýšlení nehodnotím jako pravicově populistické. Byť se označuje za eurofederalistu, je k EU velmi kritický a v řadě aspektech se s ní rozchází. Hlavní m zjištěním v této oblasti je, že Zeman přesto není příznivcem czexitu. NATO Zeman až na menší výhrady podporuje a přeje si ještě intenzivnější české zapojení v rámci této organizace. Největší sympatie prezident vyjadřuje Visegrádské čtyřce, která podle Zemana slouží jako silný hráč vůči EU, která například prosazuje vstřícnější migrační politiku. Přímou demokracii ve shodě s definicí pravicového populismu Miloš Zeman velmi podporuje jako nástroj ubírání moci politiků na úkor běžných lidí. Totéž se dá říci u ukazatele politické korektnosti, kde Zeman ostrým slovníkem útočí proti svým oponentům s opačnými názory, novinářům, intelektuálům nebo politikům. Na příkladu možnosti manželství pro homosexuály ukazují, že Zeman zastává konzervativní postoje a nepřeje si tak zpochybňování tradičních hodnot.

Miloš Zeman sice naznačuje, že běžní lidé jsou obětí bank a bankéřů a prosazuje institut minimální mzdy, jinak se ale od ideálů levicového populismu odchyľuje, když všměs prosazuje hospitalizační poplatky v nemocnicích. Exekuce Zeman v téměř všech případech pokládá za důsledek špatné ekonomické rozvahy jednotlivce, systémové selhání státu odmítá. Politické působení miliardáře a vlastníka několika významných médií Andreje Babiše prezident Zeman nekritizuje. Ke kapitalismu jako takovému se Zeman vyjadřuje smířlivě, rozlišuje jen mezi kapitalisty poctivými a nepoctivými. Menšiny v podobě zde analyzované LGBT a feministické komunity se Zemanovy přízně netěší a nepodporuje rozšiřování jejich politických práv. Prezident Zeman taktéž nepovažuje klimatickou změnu za důležité téma a nepodporuje zelenou politiku, která je podle něj neefektivní a její hojnější využívání by ohrozilo ekonomické zájmy České republiky.

5. Závěr

V bakalářské práci jsem si kladl za cíl zodpovědět výzkumnou otázku: Které prvky pravicového a levicového populismu se v rétorice Miloše Zemana v pořadu „Týden s prezidentem“ vyskytují?

Text byl kromě závěru rozčleněn do dalších tří částí. Úvod nejprve obsahoval krátký medailon politika a současného prezidenta České republiky Miloše Zemana. Pokračoval vysvětlením důležitosti tématu populismu vzhledem k jeho častému skloňování ve veřejném prostoru a k různým názorům, které Zemana ne/označují za populistu. Dále jsem se zabýval charakteristikou pořadu „Týden s prezidentem“ coby Zemanovou platformou, která mu ve více než stovce případů poskytla možnost z televizní obrazovky promlouvat k divákům a seznamovat je s jeho názory na aktuální politické dění.

Následovala teoretická část práce, ve které jsem představoval různé definice a přístupy k populismu a uváděl jsem fakt, že s populistickými řešeními se nejčastěji ztotožňují lidé z elitami opomíjených skupin. Na populismus pak zjednodušeně lze nahlížet jako na politiku na složité problémy nabízející neadekvátně snadná řešení, a nebo jako na politiku, která proti sobě rétoricky staví dvě skupiny v podobě „dobrého lidu“ a „zkažených elit“.

V praktické části jsem navázal na poznatky o pravicovém a levicovém populismu, jejichž předními autory jsou Cas Mudde a Chantal Mouffeová. Pravicový populismus se proti establishmentu vymezuje především obranou národních hodnot před vnějšími nepřáteli, kdežto populismus levicový více mobilizuje na základě socio-ekonomických témat a snah zrovnoprávnit různé skupiny lidí. Samotnou analýzu Zemanových výroků jsem provedl na základě přepisů rozhovorů, které poskytoval TV Barrandov pro pořad „Týden s prezidentem“. V průběhu analýzy jsem si vedl elektronický zápisník, do kterého jsem si ručně zaznamenával Zemanovy výroky podle jejich příslušnosti k tématům pravicového a levicového populismu tak, abych se zpětně k prezidentovým výrokům mohl efektivněji vrátit a zasadit je do příslušného kontextu. Zkoumanými tématy u pravicového populismu byly: apel na obyčejného člověka a útoky na elity, migrace, české státní instituce, integrační celky, přímá demokracie, politická korektnost a konzervatismus.

Došel jsem k závěru, že Zeman jistě splňuje znaky pravicově populistického politika, byť u migrace a integrace jen do jisté míry, jelikož jako nebezpečí vnímá jen migraci muslimů, a nepodporuje cizí. U levicového populismu jsem se zabýval vztahem prezidenta Zemana k sociální spravedlnosti a rovnostářství, oligarchii, kapitalismu, menšinám a ekologické politice. Zde se Zeman jako levicový populist naopak nejevil takřka vůbec, jelikož se nikterak nevymezoval proti koncentraci politické, ekonomické a mediální moci Andreje Babiše (oligarchie), u kapitalismu rozlišoval mezi poctivými a nepoctivými miliardáři, ale proti kapitalistickému uspořádání jako takovému nevystupoval. Menšiny v podobě zde zkoumaných feministek se Zeman nezastával, ba se jim spíše vysmíval. Co se ekologie týká, Zeman se vyjadřoval ve prospěch tradičních zdrojů energie a na zelená řešení rétoricky útočil. Jen u socio-ekonomické stránky jsem zaznamenal Zemanovy levicové názory v podobě podporování principu minimální mzdy a odpoštění poplatků v nemocnicích pro nejzranitelnější skupiny.

6. Literatura

Bořil, Vít et al. 2020. Populismus, migrace a virtuální svět. *GeoGrafické rozhledy* 29/5 (2019–2020). ResearchGate.

Kaltwasser, Rovira Crostóbal et al. 2017. *The Oxford Handbook of Populism*. Oxford University Press.

Kaltwasser, Rovira Cristóbal a Mudde, Cas. 2017. *Populism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Kazin, Michael. 1995. *The Populist Persuasion. An American History*. Cornell University Press.

Krčál, Petr a Naxera, Vladimír. 2020. „Ostrov deviac“ v populistické rétorice Miloše Zemana. Katedra politologie a mezinárodních vztahů, FF ZČU v Plzni. Reserch Gate.

Kubát, Michal et al. 2016. *Populismus v časech krize*. Karolinum.

Laclau, Ernesto. 2005. *On Populist Reason*. Verso Books.

Mouffe, Chantal. 2018. *For a Left Populism*. Verso.

Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press.

Negrine, Ralph a Papathanassopoulos, Stylianos. 2011. *Media Perspectives for the 21 st Century*.

Scott, Jake Anthony. 2021. 'There Is No Alternative'? The role of depoliticisation in the emergence of populism. *Political studies Association*. SAGE Journals.

Stanley, Ben. 2017. Populism In Central and Eastern Europe. *The Oxford handbook of populism*, 140-158.

Stanley, Ben. 2008. Thin ideology of populism. *Journal of Political Ideologies*. Vol. 13 (2008), No.1, s. 95-110.

Štefančík, Radoslav et al. 2018. *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politologie III*. Vydavateľ'stvo Ekonóm.

Švaříček, Roman; Šedřová, Klára et al. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál, s.r.o.

7. Internetové zdroje

Albertazzi, Daniele a McDonnell, Duncan. 2008. *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. Dostupné na: [file:///C:/Users/user/Downloads/Introduction to Twenty-First Century Populism-libre%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Introduction%20to%20Twenty-First%20Century%20Populism-libre%20(2).pdf) (4.1. 2021)

Arditi, Benjamin. 2004. *Populism as a Spectre of Democracy: A Response to Canovan*. Research Gate. Dostupné na: [file:///C:/Users/user/Downloads/Arditi Populism PoliticalStudies 2004.pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Arditi%20Populism%20PoliticalStudies%202004.pdf) (4.1. 2021)

- Arditi, Benjamin. 2010. Populism Is Hegemony Is Politics? On Ernesto Laclau's On Populist Reason. Research Gate. Dostupné na: file:///C:/Users/user/Downloads/Arditi_Constellations_Published_2010.pdf (4.1. 2021)
- Block, Elena a Negrine, Ralph. 2017. The Populist Communication Style: Toward a Critical Framework. International Journal of Communication 11 (2017), 178-197. Dostupné na: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5820> (4.1. 2021)
- Bohuslavová, Renáta. 2018. Zeman se bojí konfrontace. Ať má v debatách prázdnou židli, vyzývá Hilšer. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zeman-se-boji-konfrontace-at-ma-v-debatach-prazdnou-zidli-vyzyva-hilser-40056329> (1.4. 2021)
- Bos, Linda a Brants, Kees. 2014. Populist rhetoric in politics and media: A longitudinal study of the Netherlands. European Journal of Communication, Vol. 29(6) 703-719. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267266278_Populist_rhetoric_in_politics_and_media_A_longitudinal_study_of_the_Netherlands (4.2.2021)
- cswiki.cz. Lidová iniciativa. Dostupné na: https://www.cswiki.cz/wiki/Lidov%C3%A1_iniciativa (5.2. 2021)
- Čech, Tomáš. 2018. Populism jako fenomén současné demokracie. Diplomová práce. Institut politologických studií, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Dostupné na: file:///C:/Users/user/Downloads/DPTX_2013_2_11230_0_418458_0_148673.pdf (4.1. 2021)
- Český rozhlas Plus. 2018. Fenomén Miloš Zeman: Ovčáček mluvil o stmelování i kavárně, Kmenta o degeneraci Zemanovy osobnosti. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/fenomen-milos-zeman-ovcacek-mluvil-o-stmelovani-i-kavarne-kmenta-o-degeneraci-7174631> (8.4 2021)
- Fila, Kamil. 2019. Majitel TV Barrandov Jaromír Soukup zrušil klasické televizní zprávy a moderuje je nyní sám. Kritik Kamil Fila se zamýšlí nad tím, proč to dělá. In: Barrandov vysílá už dekádu. Pořady časem opanoval sám Soukup, sledovanost se propadá. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/soukupova-tv-barrandov-vysila-uz-dekadu-sledovanost-jiklesl/r~b126cf00132811e9bc9a0cc47ab5f122/> (10.4. 2021)
- Hassel, Florian. 2018. Der Populist bleibt Präsident? Dostupné na: <https://www.sueddeutsche.de/politik/tschechiens-milos-zeman-der-populist-bleibt-praesident-1.3843572> (9.4. 2021)
- Hauser, Michael. 2020. Rozevírání nůžek mezi bohatými a chudými ohrožuje demokracii, říká filozof Hauser. Těží z toho populisté. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/rozevirani-nuzek-mezi-bohatymi-a-chudymi-ohrozuje-demokracii-rika-filozof-hauser-8153919> (4.1. 2021)
- Hospodářské noviny. 2018. Volebním heslem „Stop imigrantům a Drahošovi, tato země je naše“ Zeman neporušil zákon. Je jen zjednodušující, dodal soud. Dostupné na: <https://domaci.ihned.cz/c1-66088070-volebnim-heslem-stop-imigrantum-a-drahosovi-tato-zeme-je-nase-zeman-neporusil-zakon-je-jen-zjednodusujici-dodal-soud> (9.4. 2021)
- Hrad.cz. Rozhovor prezidenta republiky pro pořad „Týden s prezidentem“. Dostupné na: <https://www.hrad.cz/qf/cs/ramjet/vyhledavani?frm.query=Rozhovor+prezidenta+republiky+pro+po%C5%99ad+TV+Barrandov+%E2%80%9EET%C3%BDden+s+prezidentem%E2%80%9C> (28.2. 2021)

Hussajn, Zaíd. 2016. Zeman je populist a používá stejné metody jako Islámský stát, řekl komisař OSN. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/zahranicni/clanek/zeman-je-populista-a-pouziva-stejne-metody-jako-islamsky-stat-rekl-komisar-osn-40007098> (9.4. 2021)

Inglehart, Ronald a Norris, Pippa. 2016. Trump, Brexit, and the Rise of Populism. Dostupné na: file:///C:/Users/user/Downloads/RWP16-026_Norris.pdf (4.1. 2021)

iRozhlas.cz. 2018. O inzerátu jsem se dozvěděl až teď, je pravdivý, řekl Zeman. 'Čekám další podrazy,' reagoval Drahoš. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/volby/milos-zeman-barrandov-tyden-s-prezidentem-kampan-jaromir-soukup_1801182207_haf (3.4. 2021)

Iturri, Daniel. 2020. The Rise of Left-Wing Populism in Europe: A comparative Study. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/342366228_The_Rise_of_Left-Wing_Populism_in_Europe_A_Comparative_Study (7.1. 2021)

Jagers, Jan a Walgrave, Stefaan. 2007. Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. European Journal of Political Research 46(3):319-345. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/229922154_Populism_as_political_communication_style_A_n_empirical_study_of_political_parties'_discourse_in_Belgium (4.1. 2021)

Komárek, Martin. 2018. Miloš Zeman není státník. Jeho politickým programem je on sám, říká filozof Václav Němec. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/milos-zeman-neni-statnik-jeho-politickym-programem-je-sam-rika-filozof-vaclav-7174753> (9.4. 2021)

Kejlová, Tamara. 2017. My versus oni. Volební rok v Evropě ovládlo mládí, populismus a protest mnoha tváří. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2317390-my-versus-oni-volebni-rok-v-evrope-ovladlo-mladi-populismus-a-protest-mnoha-tvari> (4.1. 2021)

Kopecký, Josef. 2017. Zeman je arogantní k voličům, pohrdá jimi, shodli se Topolánek a Drahoš. Dostupné na: https://www.idnes.cz/volby/topolanek-a-drahos-o-chovani-zemana-a-capim-hnizdu.A171229_115530_prezidentske-volby-2018_kop (3.4. 2021)

Kopecký, Josef. 2019. Doporučení není ovlivnění, řekl Zeman. Přiznal snahu působit na soudce. Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-soukup-tv-barrandov-tyden-s-prezidentem.A190117_192115_domaci_kop (3.4. 2021)

Kopecký, Josef. 2020. Ondráček chce umožnit domácnostem, aby nemusely platit poplatek ČT. Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/navrh-na-zruseni-koncesionarskych-poplatku-ct-ondracek-kscm.A201006_052940_domaci_kop (10.4. 2021)

Kopeček, Lubomír. 2018. Fenomén Miloš Zeman: Ovčáček mluvil o stmelování i kavárně, Kmenta o degeneraci Zemanovy osobnosti. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/fenomen-milos-zeman-ovcacek-mluvil-o-stmelovani-i-kavarne-kmenta-o-degeneraci-7174631> (4.1. 2021)

Longo, Matthew. 2018. Book Review: For a Left Populism by Chantal Mouffe. Dostupné na: <https://blogs.lse.ac.uk/lsereviewofbooks/2018/08/29/book-review-for-a-left-populism-by-chantal-mouffe/> (7.1. 2021)

Mareš, Miroslav. 2014. Extremismus v ČR: Pravicový extremismus II.- český extremistický nacionalismus. Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/OV/19111/EXTREMISMUS-V-CR->

[PRAVICOVY-EXTREMISMUS-II--CESKY-EXTREMISTICKY-NACIONALISMUS.html/](#) (4.2. 2021)

Martins, Nathalia. 2012. Anti-immigrant Rhetoric in Western Europe: The Role Of Integration Policies In Extreme Right Populism. Dostupné na: <https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3220&context=etd> (5.2. 2021)

MediaGuru.cz. 2020.. Pořad Týden s prezidentem na TV Barrandov končí. Dostupné na: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2020/01/porad-tyden-s-prezidentem-na-tv-barrandov-konci/> (3.4. 2021)

Mouffe, Chantal. 2016a. The populist challenge. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/democraciaabierta/populist-challenge/> (17.2. 2021)

Mouffe, Chantal. 2016b. America in Populist Times: An Interview With Chantal Mouffe. Dostupné na: <https://www.thenation.com/article/archive/america-in-populist-times-an-interview-with-chantal-mouffe/> (27.2. 2021)

Mouffe, Chantal. 2020. Why a populist Left should rally around a green democratic transformation. Dostupné na: <https://www.opendemocracy.net/en/rethinking-populism/left-populist-strategy-post-covid-19/> (27.2. 2021)

Mounk, Yascha. 2019. Politolog: Jak poznáte populistu? Tváří se jako demokrat, stát ale rozkládá pěkně pomalu a zevnitř. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/populismus-liberalni-demokracie-yascha-mounk_1911141925_zit (4.1. 2021)

Mudde, Cas. 2004. The Populist Zeitgeist. Government and Opposition, Volume 39, Issue 4, s. 541-563. Dostupné na: <file:///C:/Users/user/Downloads/the-populist-zeitgeist.pdf> (4.1. 2021)

Mudde, Cas. 2015. The problem with populism. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/feb/17/problem-populism-syriza-podemos-dark-side-europe> (4.1. 2021)

Mudde, Cas a Kaltwasser, Rovira Cristóbal. 2011. Voices of the Peoples: Populism in Europe and Latin America compared. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Cas_Mudde/publication/265106779_Voices_of_the_peoples_Populism_in_Europe_and_Latin_America_compared/links/549b08950cf2fedbc30e3a78/Voices-of-the-peoples-Populism-in-Europe-and-Latin-America-compared.pdf (4.2. 2021)

Nerad, Filip. 2018. Volby v Česku? Populista zůstává prezidentem, Putinův přítel vyhrál, píše média. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/milos-zeman-jiri-drahos-prezidentske-volby-2018-prezidentska-debata-druhe-kolo_1801272152_hm (13.3. 2021)

Newsroom ČT24. 2020. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11030967025-newsroom-ct24/220411058170002/titulky> (3.4. 2021)

Novinky.cz. Zeman se Steinmeierem jednali o migraci i o dopravě. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/zeman-se-steinmeierem-jednali-o-migraci-i-o-doprave-40045437> (11.4. 2021)

Pakulski, Jan. Populism and the Elite Perspective. Dostupné na: <http://conciliumcivitas.pl/populism-and-the-elite-perspective/> (4.2. 2021)

Prokop, Daniel. 2018a. Anatomie populismu. Daniel Prokop a jeho úvod do praktické sociologie. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/anatomie-populismu-daniel-prokop-a-jeho-uvod-do-prakticke-sociologie-40056562> (4.1. 2021)

Prokop, Daniel. 2018b. Jak hodně ovládá populismus českou politiku? Daniel Prokop říká, že politici mobilizují proti elitám. Dostupné na: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/jak-hodne-ovlada-populismus-ceskou-politiku-daniel-prokop-rika-ze-politici-7598149> (5.1. 2021)

Stanford. 2018. Populism and Immigration. Dostupné na: <https://fsi.stanford.edu/global-populisms/global-populism-workshop-2018> (7.2. 2021)

Streefkerk, Raimo. 2019. Inductive vs. deductive reasoning. Dostupné na: <https://www.scribbr.com/methodology/inductive-deductive-reasoning/> (10.2. 2021)

Stulík, Ondřej. 2016. Diskurzivní analýza Národních listů: národ vs. islám a Laclauův populistický matrix. Středoevropské politické studie, Vol 18, No 2-3 (2016). Dostupné na: <https://journals.muni.cz/cepsr/rt/printerFriendly/6240/5608> (10.2. 2021)

Vox.com. 2020. „Flood the zone with shit“: How misinformation overwhelmed our democracy. Dostupné na: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2020/1/16/20991816/impeachment-trial-trump-bannon-misinformation> (4.1. 2021)

Zeman, Miloš. 2012. Považuji se za eurofederalistu, ale nepodporuji evropský superstát. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/milos-zeman-jsem-eurofederalista-ale-nepodporuji-unitarni-evropsky-superstat-010454/> (9.4. 2021)

8. Rejstřík tabulek

Tabulka č. 1.....	10
Tabulka č. 2.....	11-12
Tabulka č. 3.....	12-13